

HBSC
ISRAEL

משרד החינוך

נוער בישראל: ממצאי סקר HBSC ישראל 2019

הרחבה בתחומי השימוש באלכוהול וסמים
ובמעורבות באלימות ובאלימות ברשת

פרופ' יוסי הראל-פיש

World Health
Organization

דצמבר 2019

תכנית המחקר
הבינלאומי על
רווחתם ובריאותם
של בני נוער,
אוניברסיטת
בר אילן

לשכת המדען הראשי
המשרד לביטחון פנים

הסקר הרב-לאומי של ארגון הבריאות העולמי

The World Health Organization (WHO)
Health Behaviors in School-Aged Children
(HBSC Israel: 1994-2019)

הסקר מבוצע על ידי צוות מחקר אקדמי
בתוכנית המחקר הבינלאומי על רווחתם ובריאותם של בני נוער
בבית הספר לחינוך באוניברסיטת בר אילן
בשיתוף ובמימון

משרד הבריאות, משרד החינוך, משרד התרבות והספורט
והמשרד לביטחון פנים

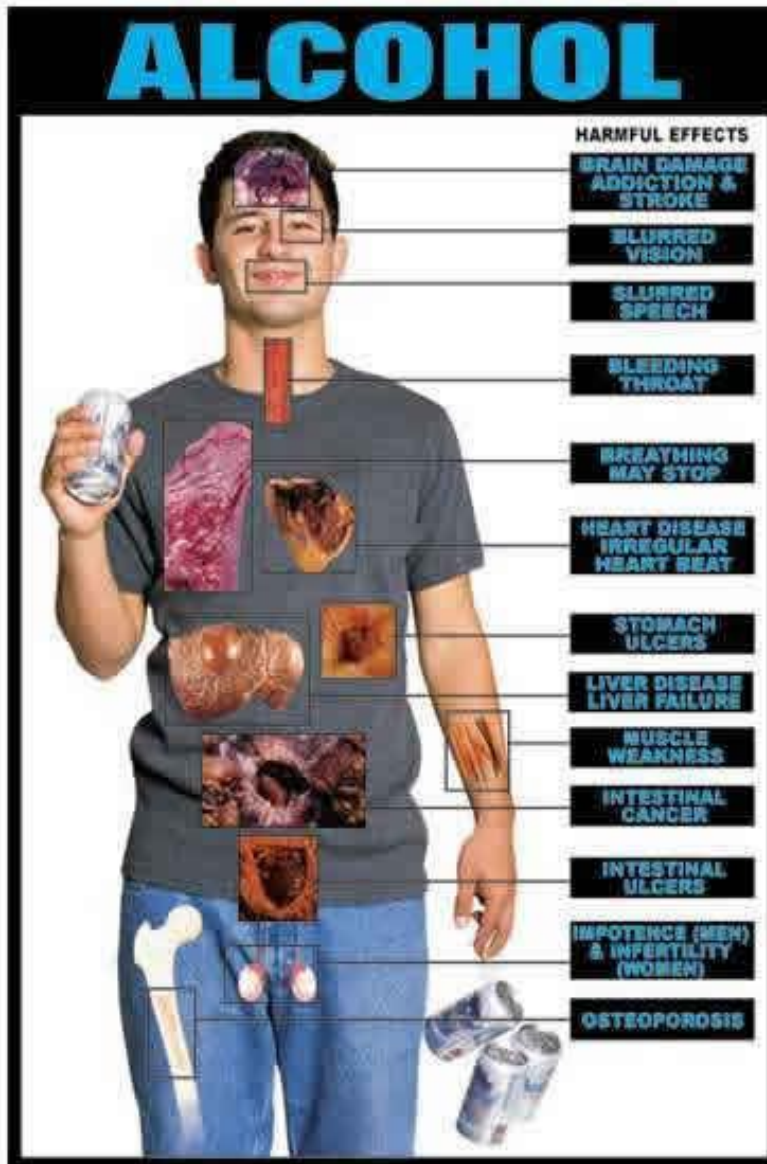

World Health
Organization

שתייה מופרזת (*BINGE DRINKING*)

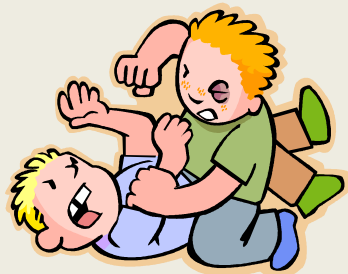

שתייה מופרזת
של אלכוהול
פוגעת בשתי מערכות
חיוניות:

1. המערכת המוטורית

2. המערכת
השיפוטית

**הקשר בין שתיית אלכוהול
לבין
מעורבות באלימות**

הקשר בין אלכוהול למעורבות באלימות מושפע מ-2 גורמים:

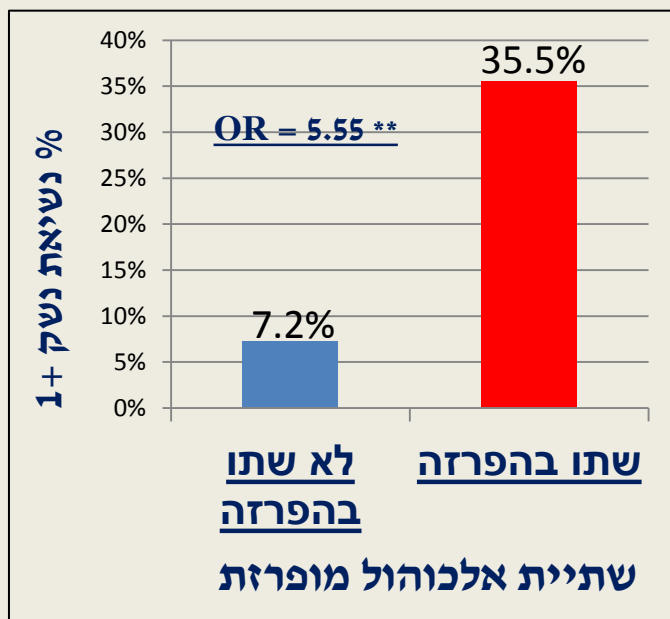
1. השפעת כמות האלכוהול בדם

2. השפעת אורח חיים הרצוף בדפוסי בילוי
בזירות רוויות אלכוהול:

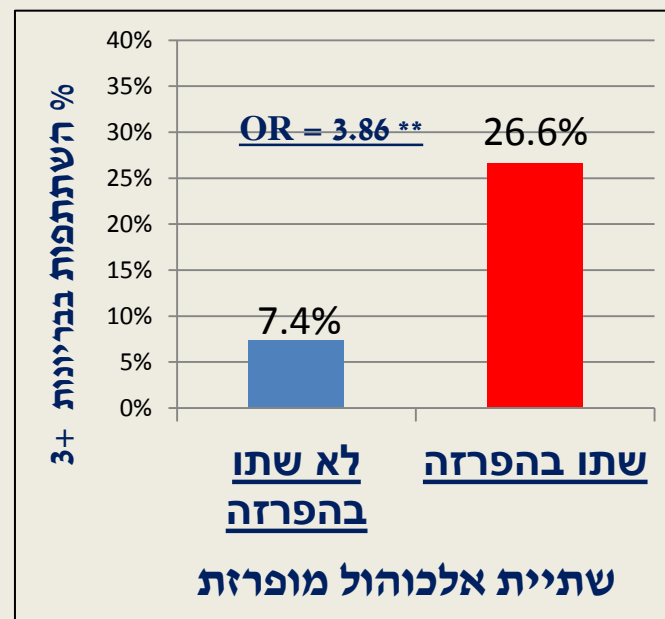
- זירות מועדות לסיכון
- בילוי עם חברים עם אורח חיים דומה (לחץ חברתי שלילי)
- חשיפה ליותר אלכוהול יותר אלימות
- חסך חשיפה לפעילויות וזירות אלטרנטיביות

הקשר בין אלכוהול ואלימות

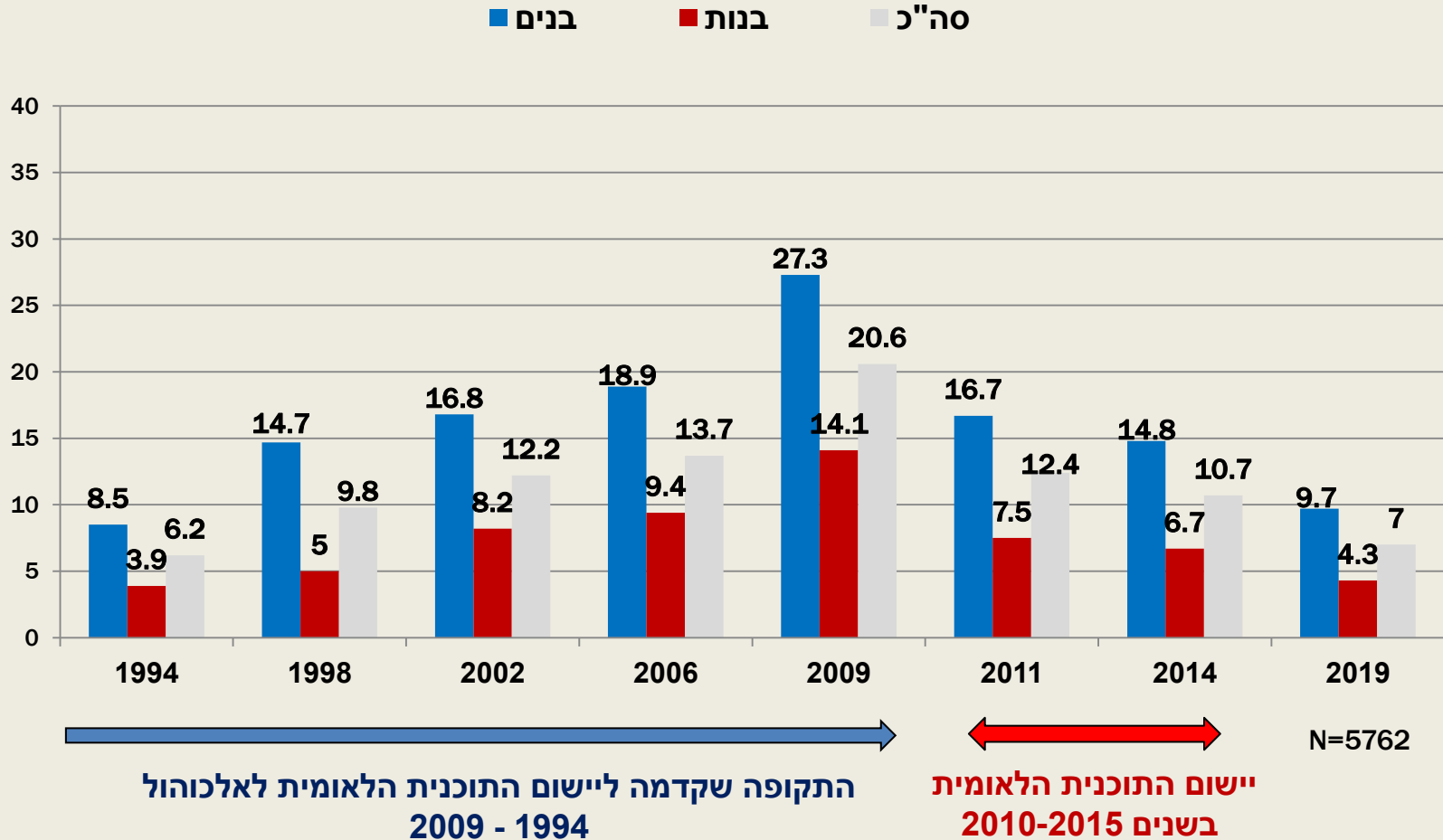
נשיאת נשק

השתתפות בבריונות

**שתייה מופרזת: אחוז התלמידים היהודים בכיתות ו', ח' ו-י'
שלפחות פעם אחת שתו חמש מנות אלכוהול או יותר תוך מספר שעות,
ב-30 הימים האחרונים, לפי מגדר ושנת סקר**

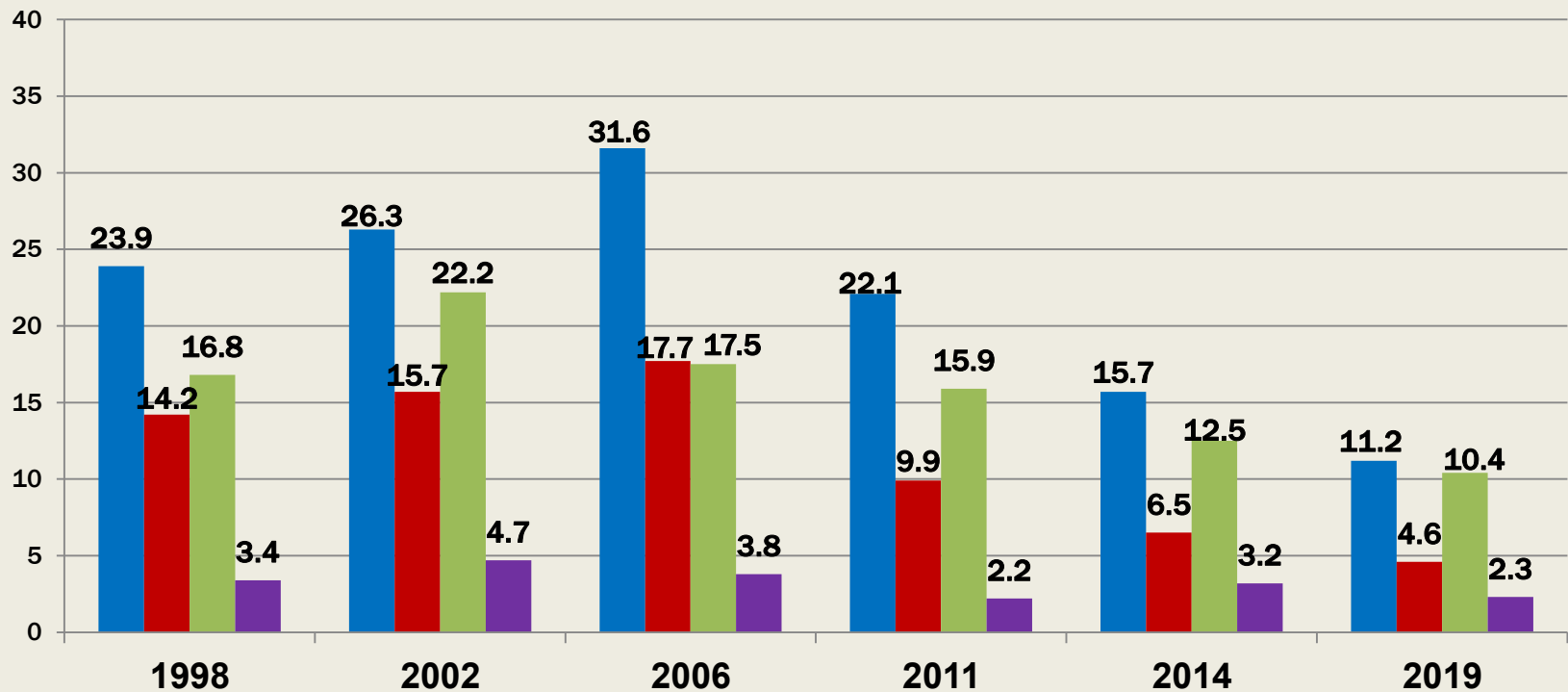

השתכרות: אחוז התלמידים בכיתות ו', ח' ו-י'

שהשתכרו אי פעם,

לפי מגזר, מגדר ושנת הסקר

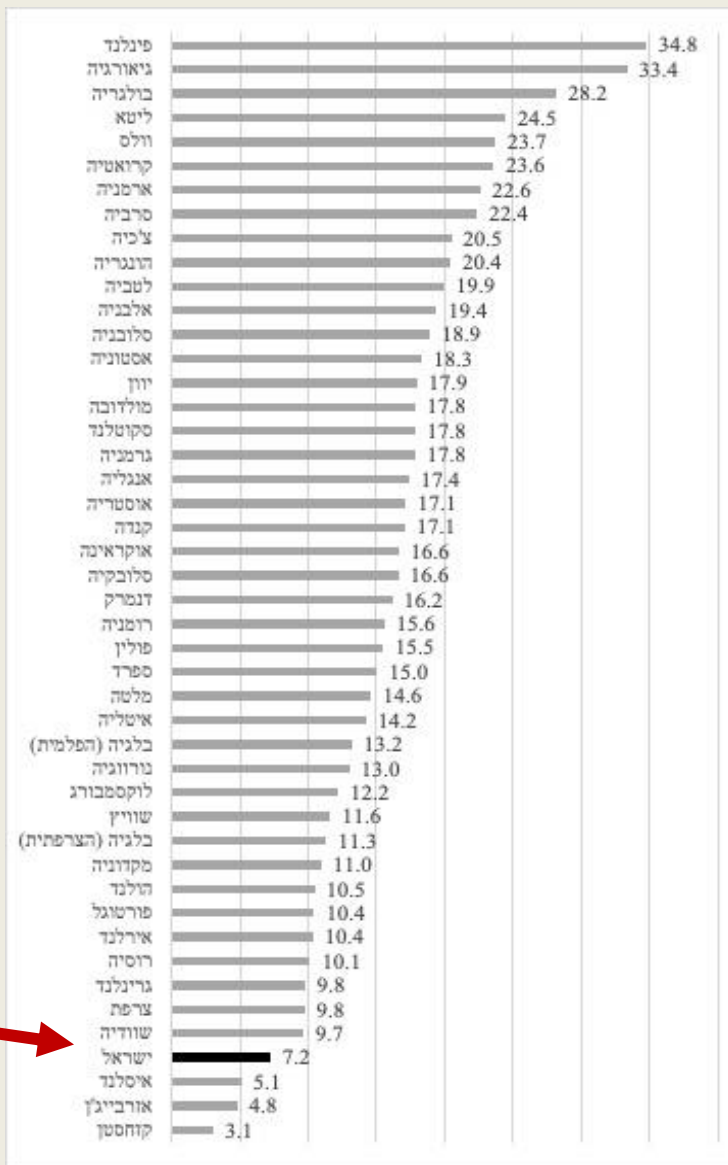
■ מגזר ערבי בנות ■ מגזר ערבי בנים ■ מגזר יהודי בנות ■ מגזר יהודי בנים

N=8348

אחוז התלמידים בכיתות ו', ח' ו- י' שהשתכרו אי פעם

השוואה בינלאומית 2018-19

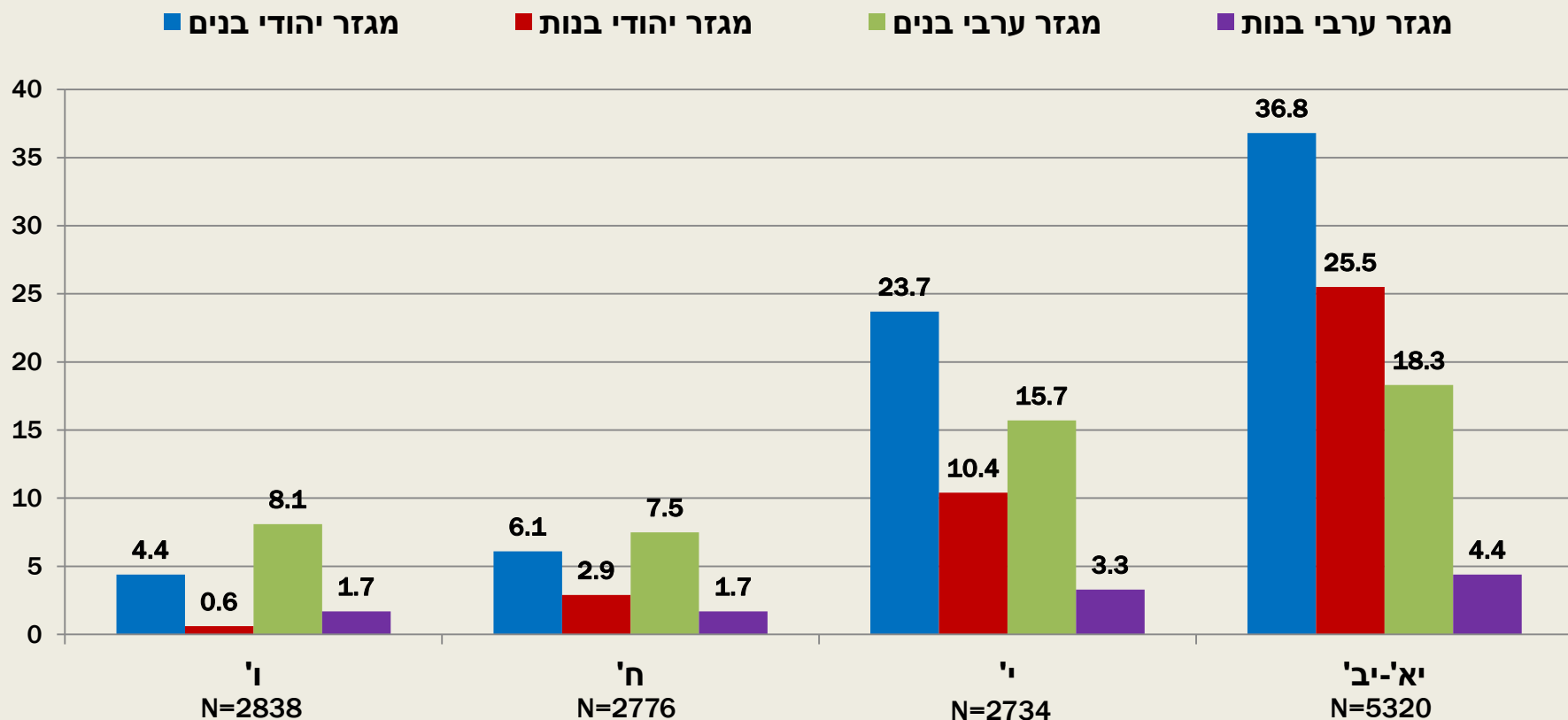

ממצאי סקר HBSC על דפוסי שימוש בחומרים ממכרים ומעורבות באלימות בקרב בני נוער בישראל – פרופ' יוסי הראל-פיש, דצמבר 2019.

התוכנית הלאומית למאבק בנגע האלכוהול: 2010-2014

- פיתוח קואליציה של שותפים ברמה הארצית והמקומית
- פיתוח מסרים אחידים והטמעת מערכת הסברה ארצי
- פעילות אינטנסיבית בתחום החקיקה והאכיפה
- הטמעה של מגוון תוכניות התערבות במערכת החינוך בשיתוף עם שפ"י וגורמים נוספים
- עבודה מערכתית ברשויות המקומיות

השתכרות: אחוז התלמידים שהשתכרו אי פעם, לפי כיתה, מגזר ומגדר (2019)

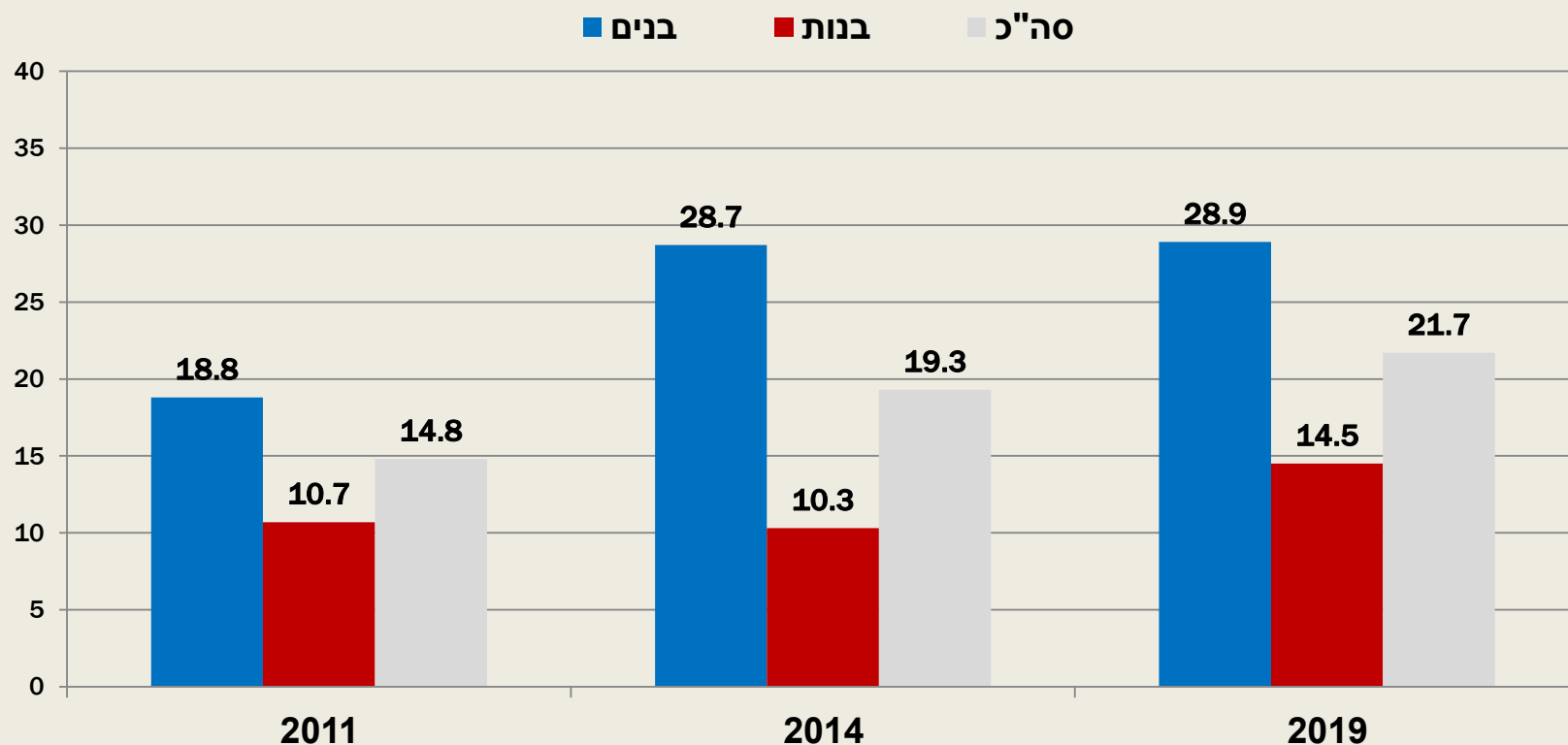

שימוש בקנאביס

(מריחואנה/חשיש/גראס)

תפיסת מסוכנות

אחוז תלמידי כיתות י'-יב' שחושבים שאין סיכון או קיים סיכון נמוך בשימוש בקנאביס, לפי מגדר ושנת סקר

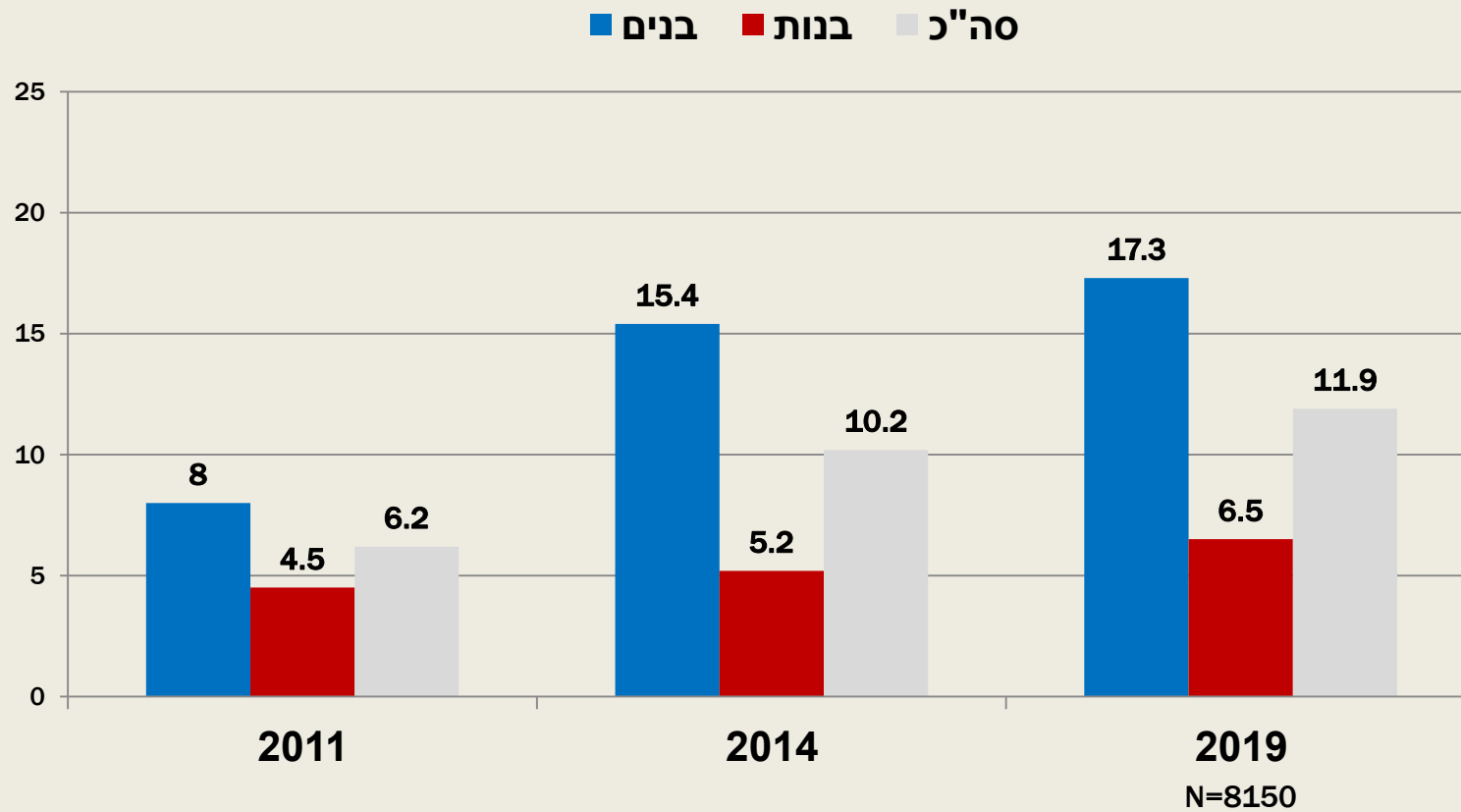

N=5559

דפוסֵי שימוש

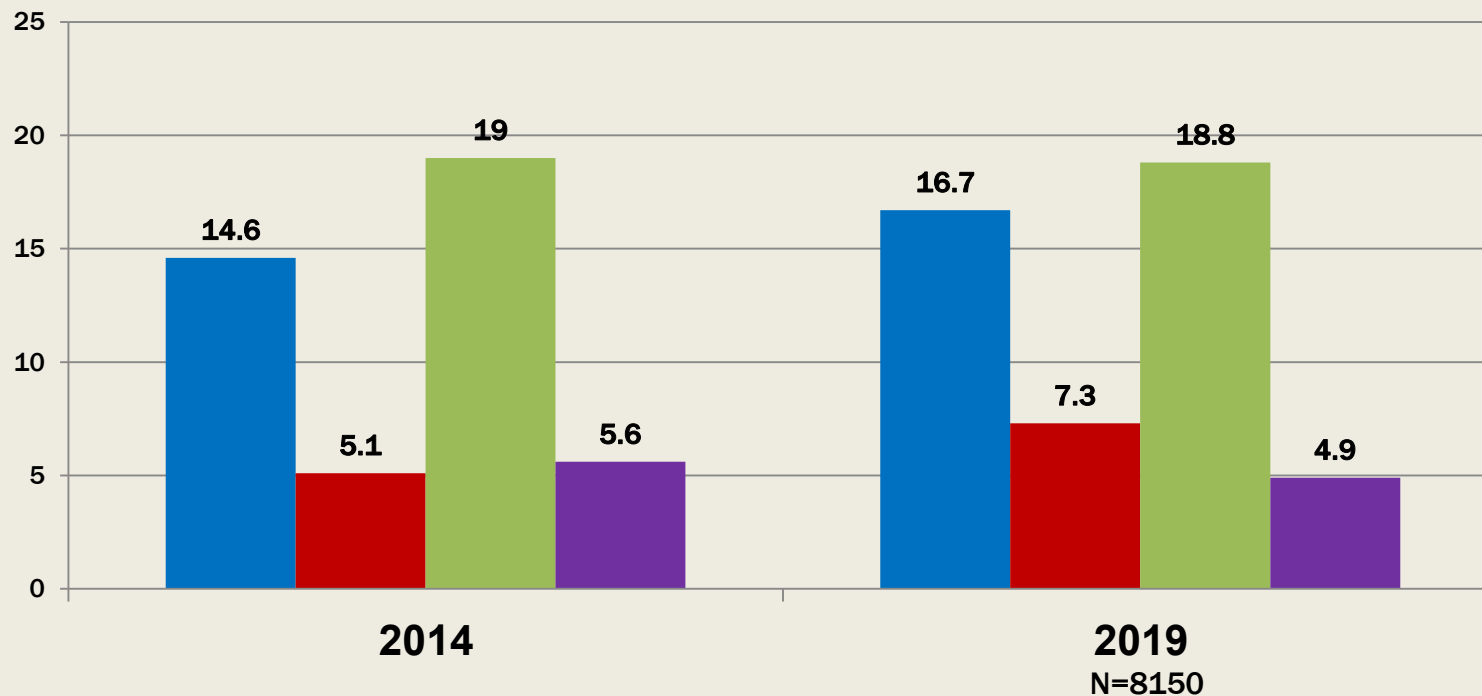
בקנאבים

אחוז התלמידים בכיתות י'-יב' שהשתמשו בקנאביס אי פעם, לפי מגדר ושנת סקר

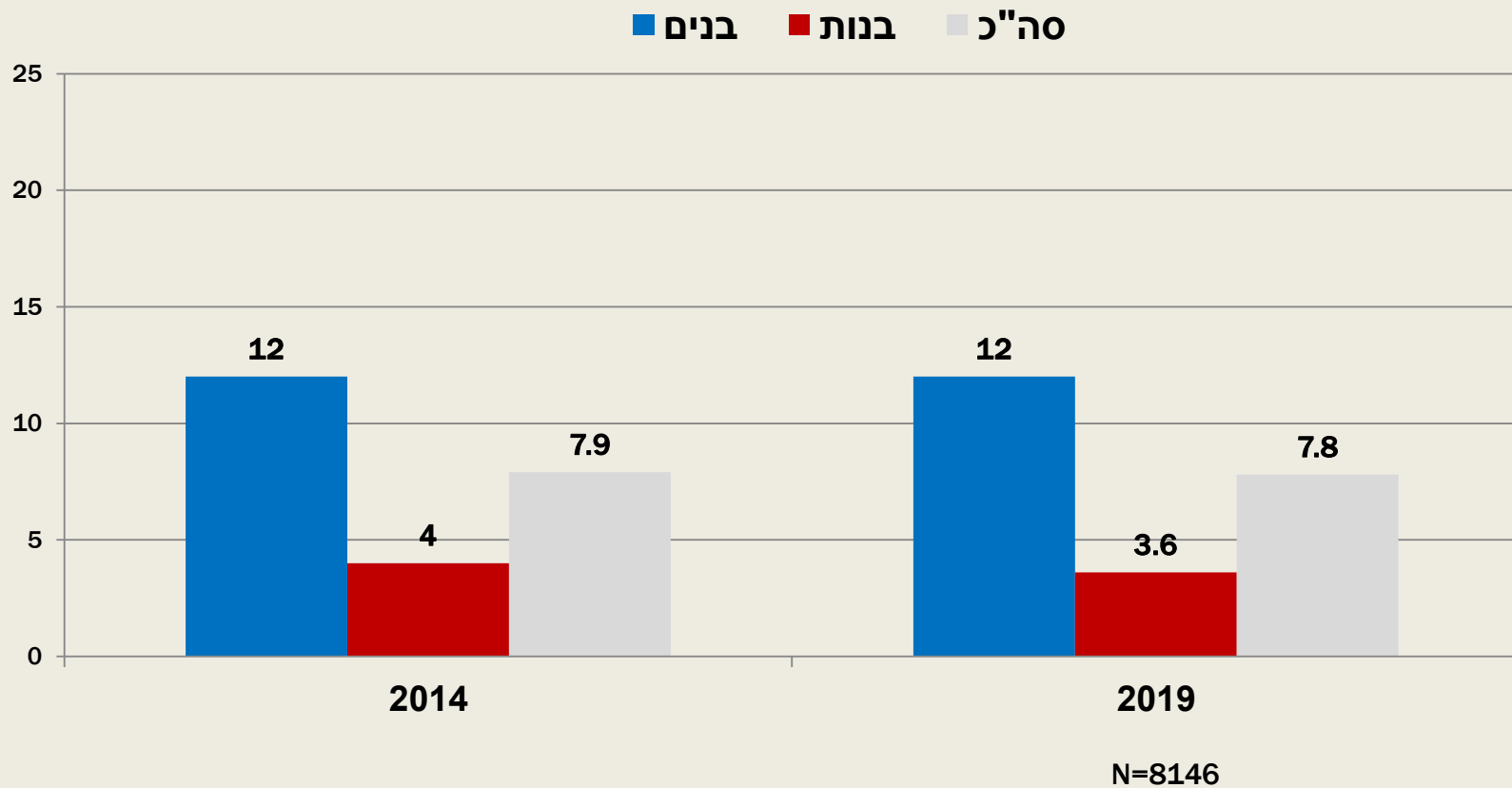

אחוז התלמידים בכיתות י'-יב' שהשתמשו בקנאביס אי פעם, לפי מגדר, מגזר ושנת הסקר

■ מגזר ערבי בנות ■ מגזר ערבי בנים ■ מגזר יהודי בנות ■ מגזר יהודי בנים

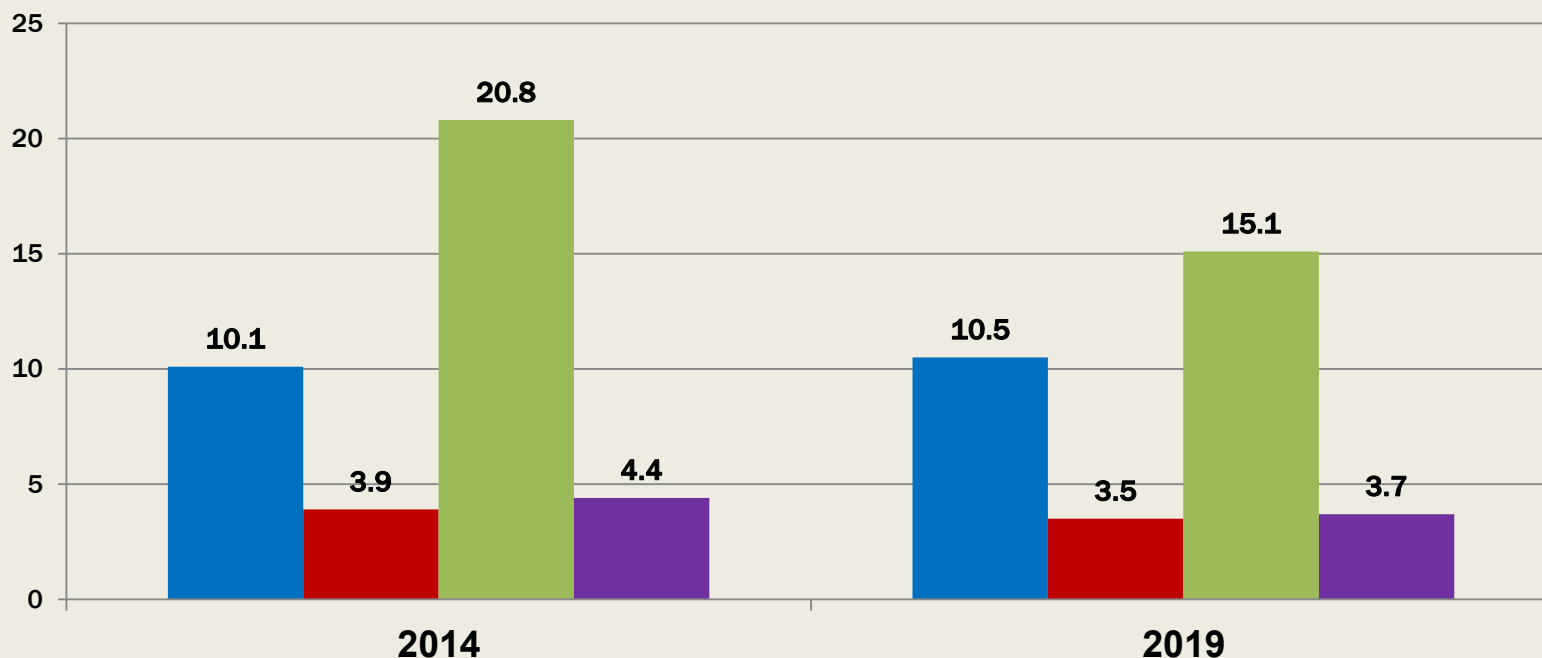

אחוז התלמידים בכיתות י'-יב' שהשתמשו בקנאביס ב- 30 הימים האחרונים לפי מגדר ושנת סקר

אחוז התלמידים בכיתות י'-יב' שהשתמשו בקנאביס ב- 30 הימים האחרונים, לפי מגדר, מגזר ושנת הסקר

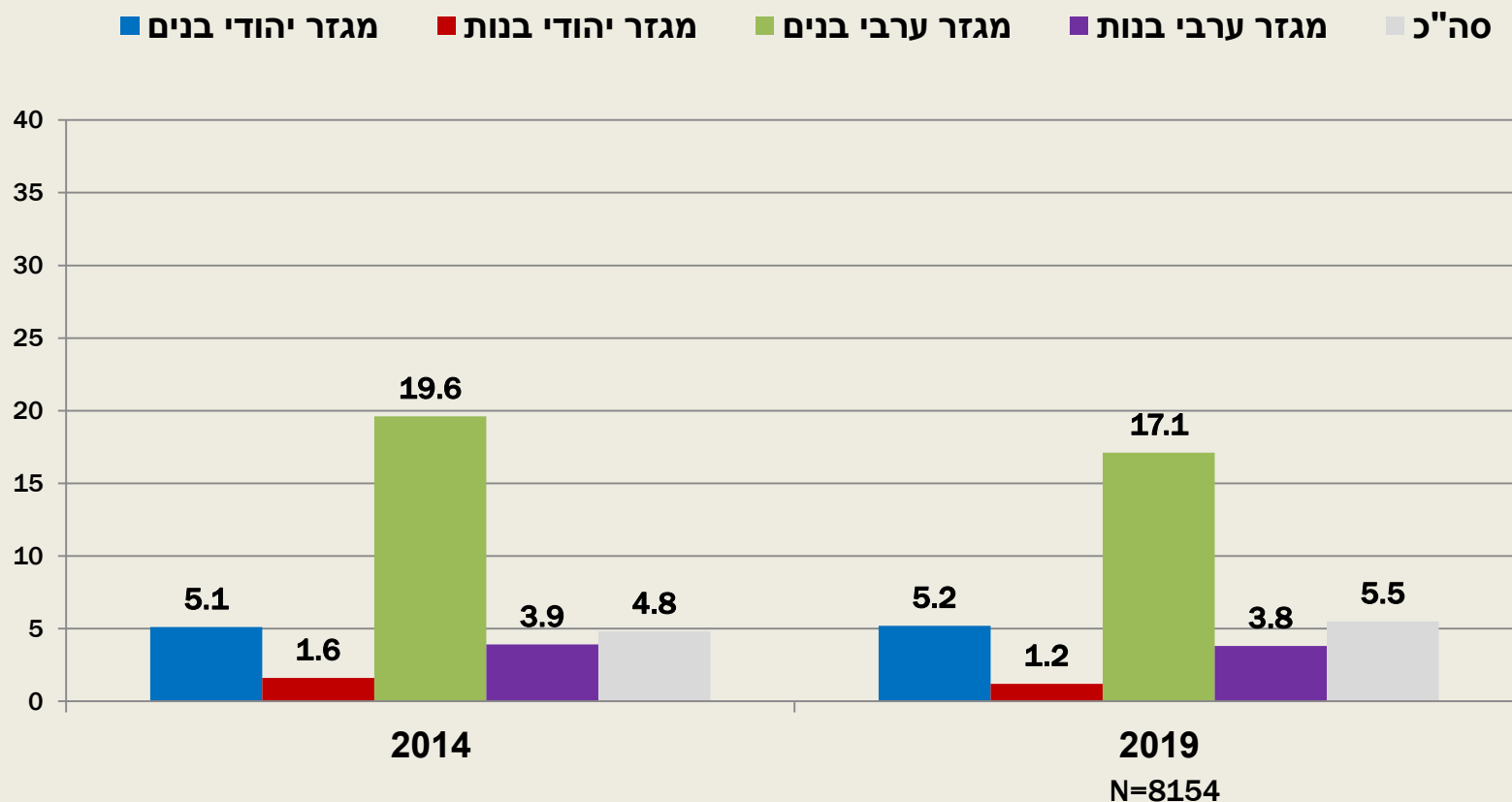
■ מגזר ערבי בנות ■ מגזר ערבי בנים ■ מגזר יהודי בנות ■ מגזר יהודי בנים

N=8146

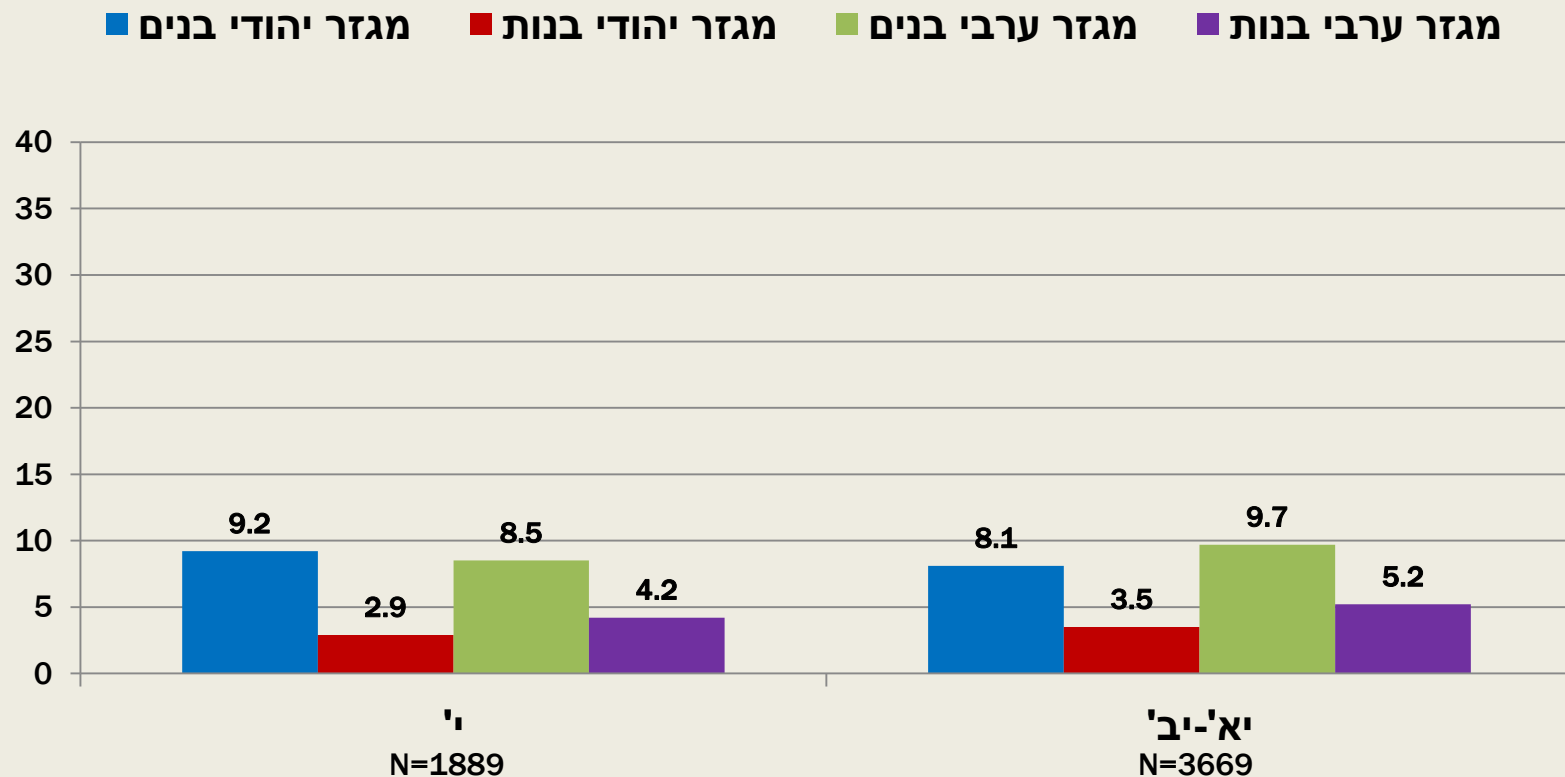
סמי פיצוציות

אחוז התלמידים בכיתות י'-יב' שהשתמשו בסמי פיצוציות לפחות פעם אחת ב-12 החודשים האחרונים, לפי מגזר, מגדר ושנת סקר

אחוזה התלמידים

שאלו רצו להשיג סמי פיצוציות היו יודעים לאן או אל מי לפנות,
לפי כיתה, מגזר ומגדר (2019)

סכום והמלצות בתחום צריכת קנאביס וסמי פיצוציות

- אחוז הבנות החושבות שקנאביס אינו מסוכן עלה מכ-10% בשנת 2014 לכ-15% בשנת 2019. ברם, בקרב הבנים לא הייתה עלייה והשיעור בקרבם נישאר גבוה כ-29%.
- שיעור צריכת הקנאביס אי פעם בקרב בני נוער בכיתות יי-יב' עלה מ-10% בשנת 2014 לכ-12% בשנת 2019, עלייה של רק כ-2%.
- שיעור הצריכה בקרב בנים בכלל ובקרב בנים במגזר הערבי בפרט גבוה בהשוואה לבנות.
- בדומה לסקר של 2019, שיעור השימוש בסמי פיצוציות גבוה מאוד (כ-17%) בקרב הבנים הערביים, בהשוואה לשאר המדגם.

המלצות:

- יש להמשיך בפעילויות מניעה והסברה בקרב בני הנוער על מנת למנוע עלייה נוספת בצריכת קנאביס.
- אוכלוסיית הבנים במגזר הערבי צריכה להוות מטרה מרכזית להתערבות.

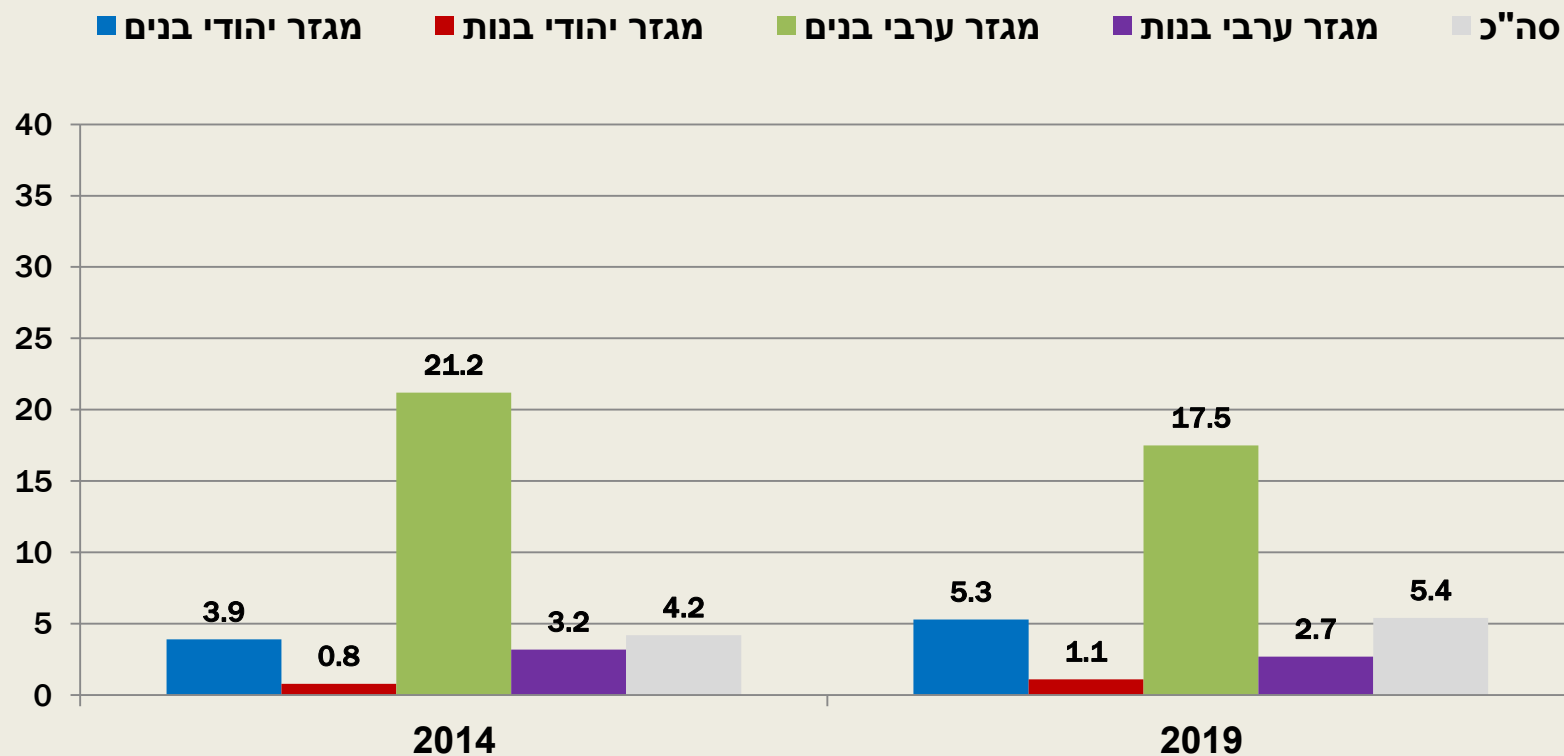
סמים אחרים:

קוקאין או קראק /

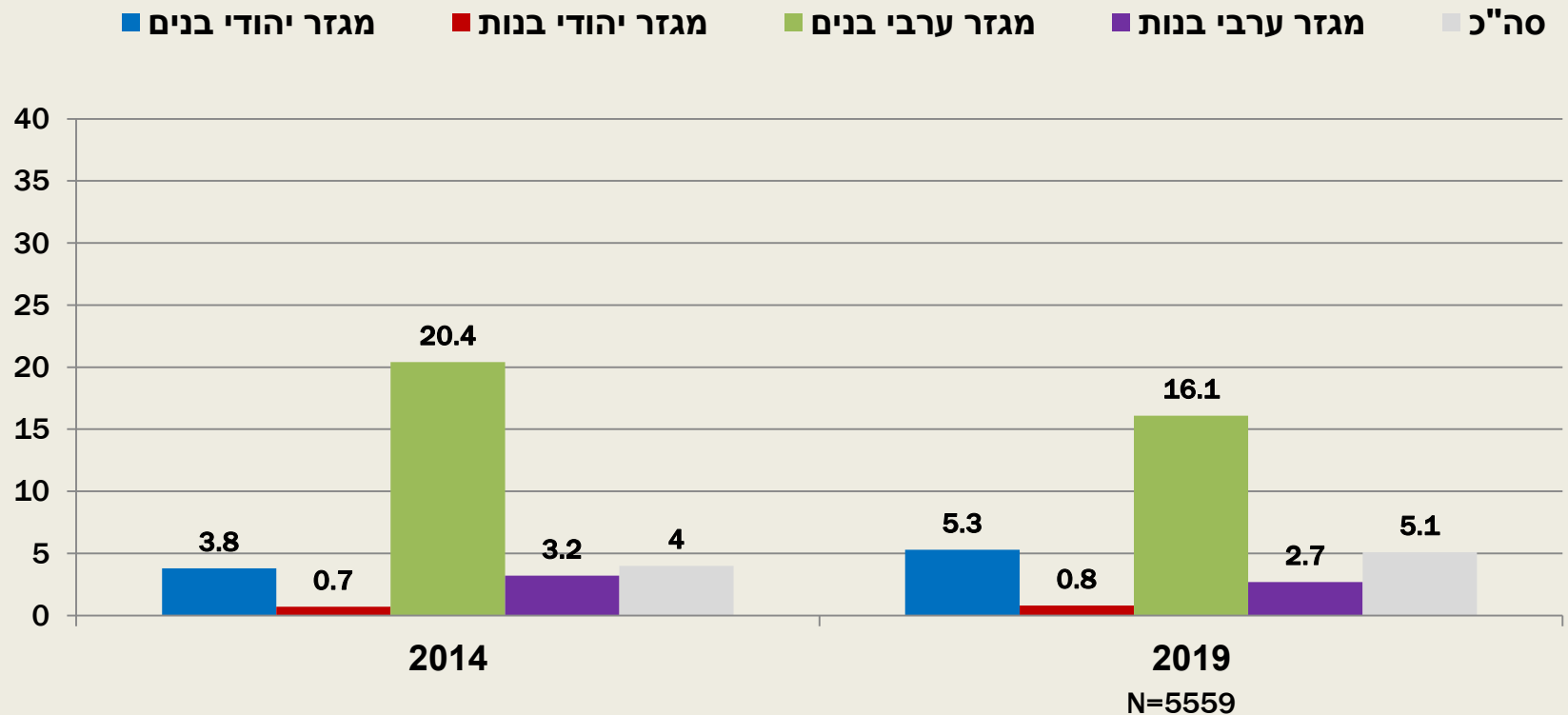
באופיום, הרואין או קוק פרסי /

אקסטזי או L.S.D

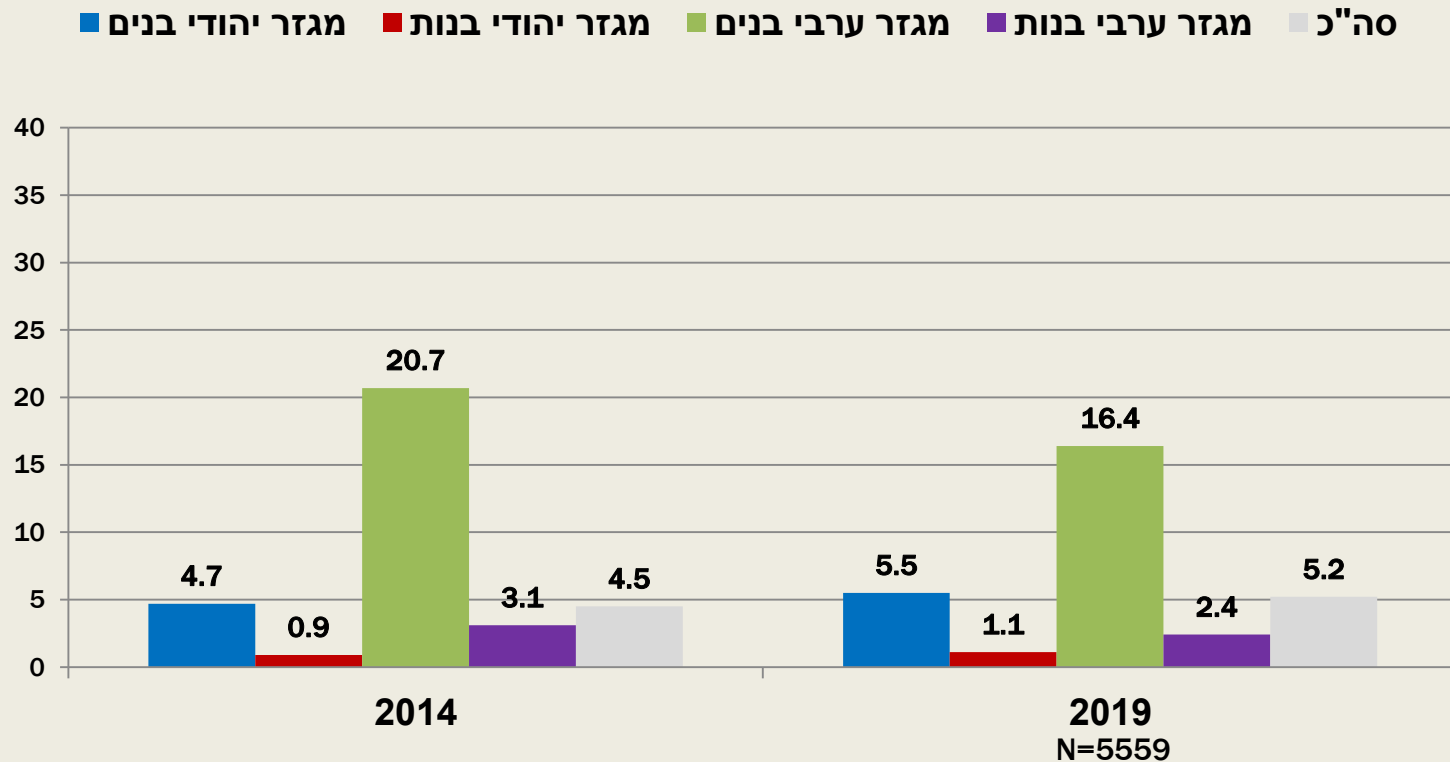
אחוז התלמידים בכיתות י'-יב' שהשתמשו בקוקאין או קראק במהלך 12 החודשים האחרונים, לפי מגזר, מגדר ושנת סקר

אחוז התלמידים בכיתות י'-יב' שהשתמשו באופיום, הרואין או קוק פרסי במהלך 12 החודשים האחרונים, לפי מגזר, מגדר ושנת סקר

אחוז התלמידים בכיתות י'-יב' שהשתמשו באקסטזי או L.S.D במהלך 12 החודשים האחרונים, לפי מגזר, מגדר ושנת סקר

מעורבות באלימות

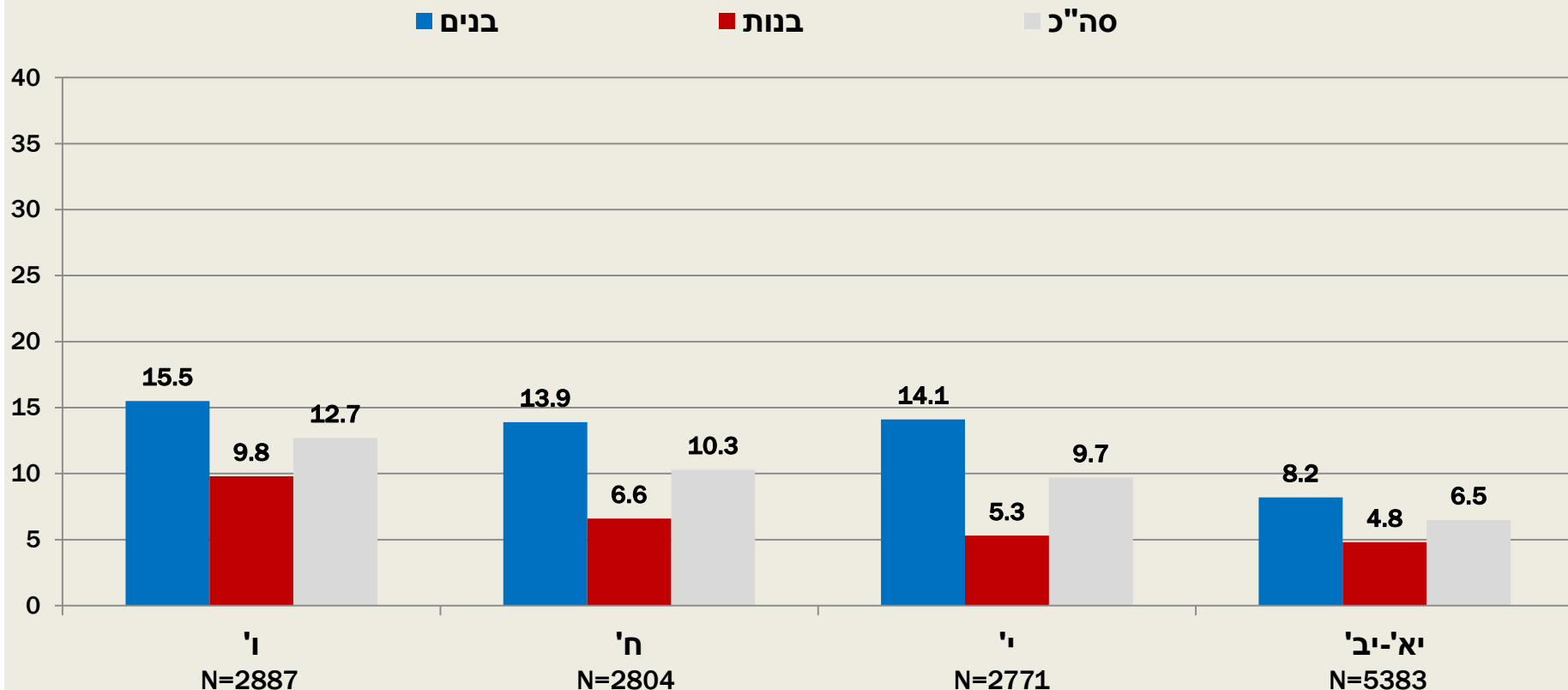
קורבנות מבריונות והצקות

בשטח בית הספר

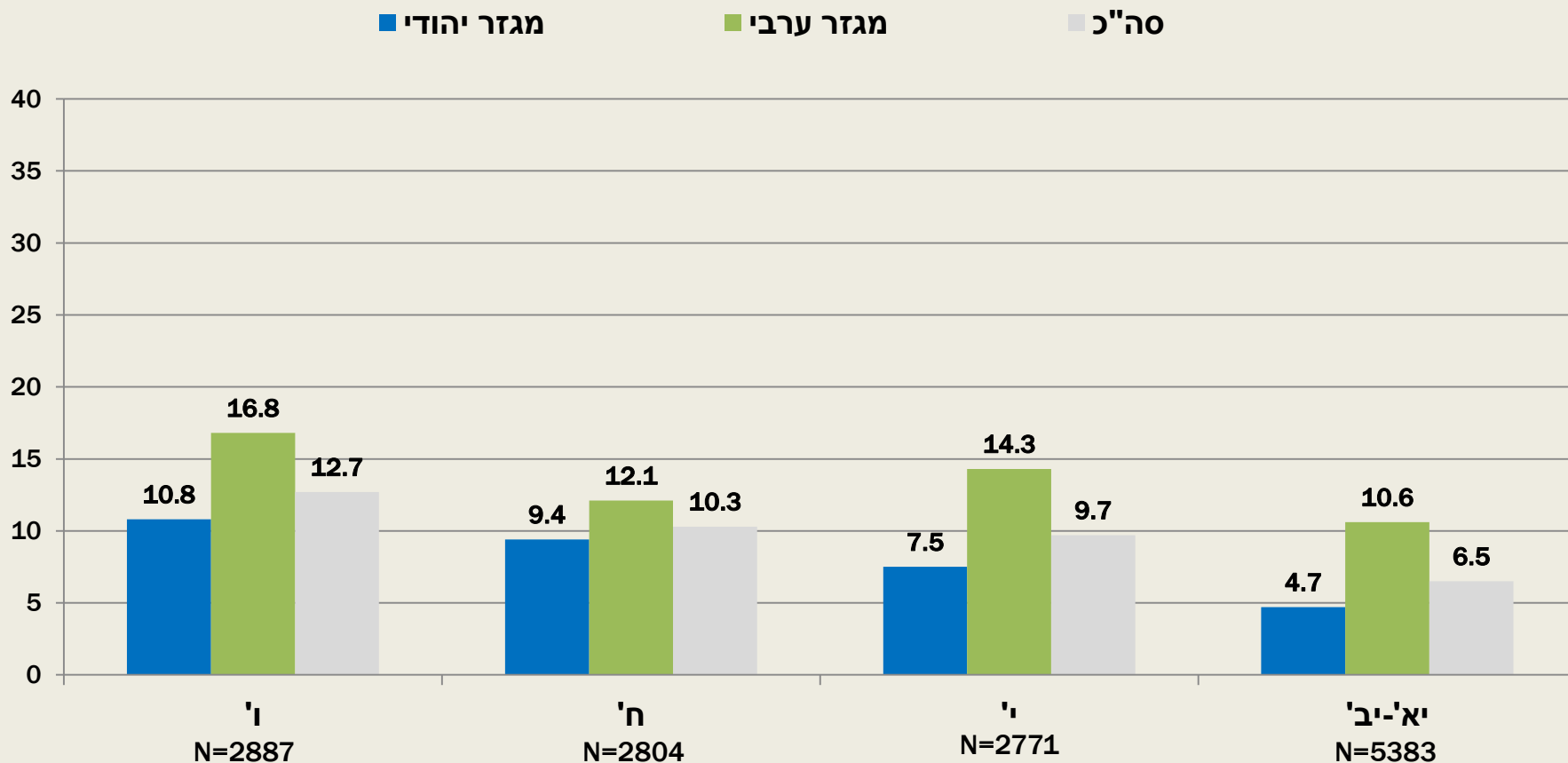
הגדרה בינלאומית ל-Bullying

לפניך מספר משפטים בנושא הטרדות, הצקות ובריונות. הצקה, הטרדה או בריונות מתרחשת כאשר תלמיד/ה אחר/ת, או קבוצת תלמידים, אומרת או עושה דברים לא נעימים או פוגעים שוב ושוב בתלמיד/ה. הצקה, הטרדה או בריונות זה גם כאשר מציקים לתלמיד/ה בכוונה בצורה שאינה נעימה לו/ה, או כאשר עושים עליו/עליה "חרם". לילד/ה שמציק/ה יש כוונה לפגוע וגם יותר כוח מאשר הילד/ה שמציקים לו/ה. אבל, כאשר שני תלמידים בעלי כוחות שווים מתווכחים או רבים – זו אינה נחשבת הטרדה או הצקה.

קורבנות לבריונות: אחוז התלמידים שהיו קורבנות למעשי בריונות, הטרדות או הצקות בשטח בית הספר, שלוש פעמים או יותר בחודשיים האחרונים, לפי מגדר וכיתה

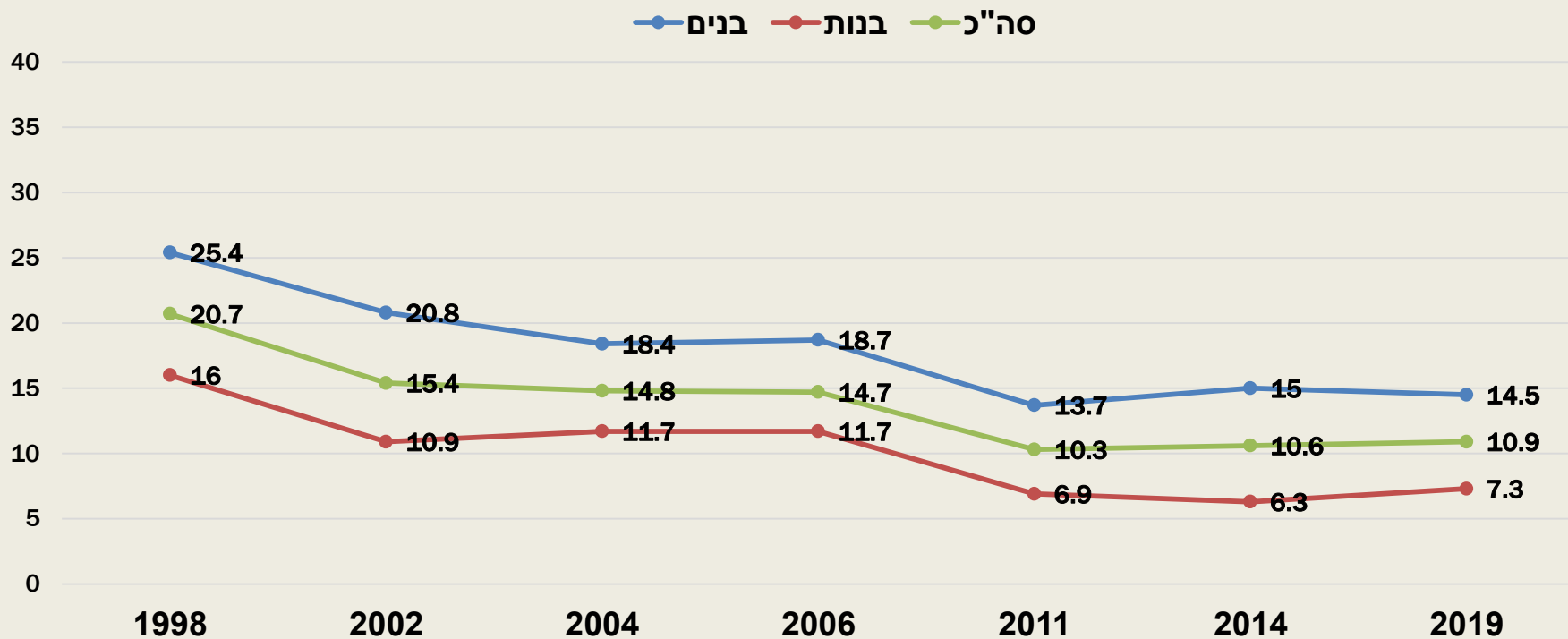

קורבנות לבריונות: אחוז התלמידים שהיו קורבנות למעשי בריונות, הטרדות או הצקות בשטח בית הספר, שלוש פעמים או יותר בחודשיים האחרונים, לפי מגזר וכיתה

קורבנות לבריונות: אחוז התלמידים שהיו קורבנות למעשי בריונות, הטרדות או הצקות בשטח בית הספר, שלוש פעמים או יותר בחודשיים האחרונים, לפי מגדר ושנת הסקר

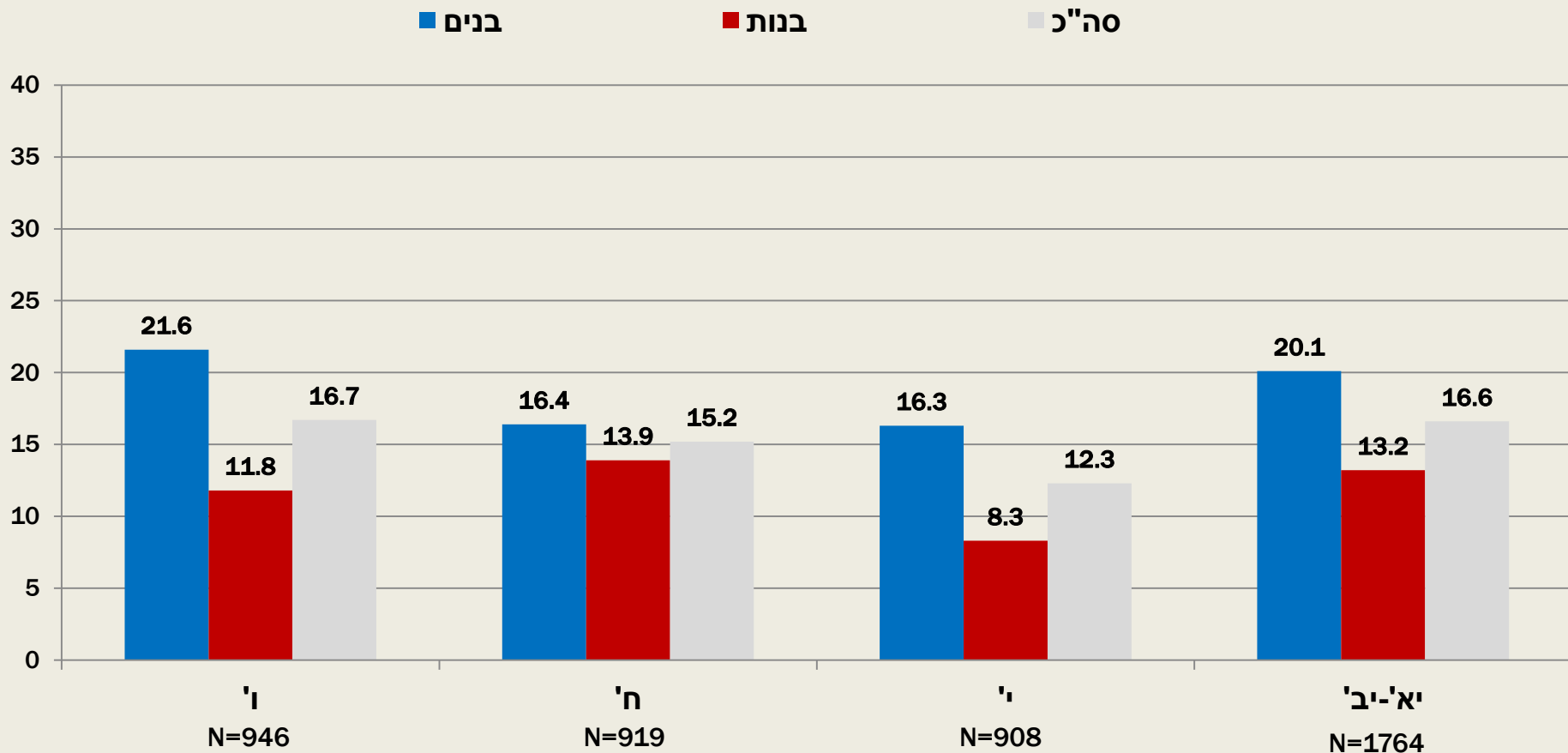
בכיתות ו', ח' ו-י'

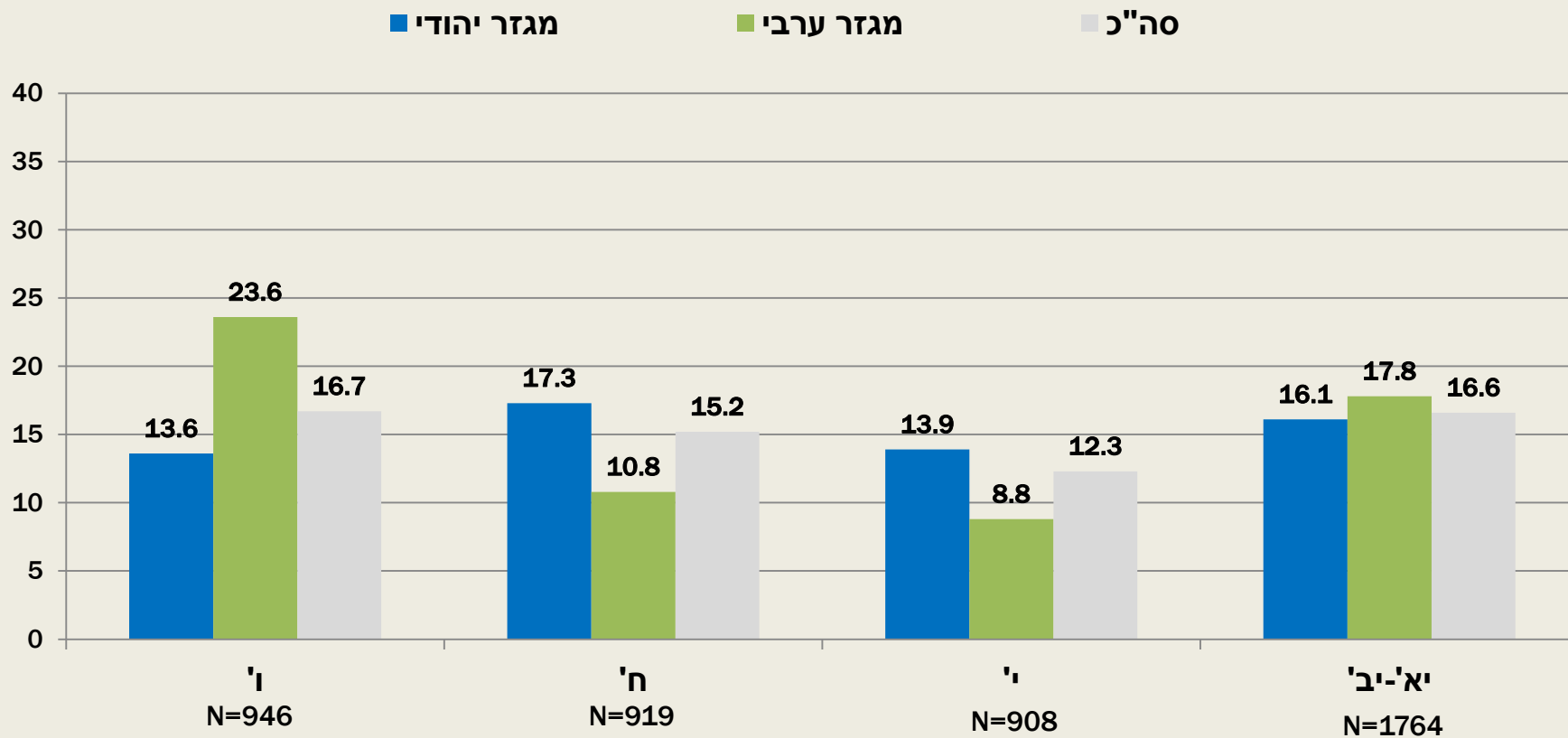
N=8462

קורבנות מבריונות והצקות מחוץ לשטח בית הספר

קורבנות לבריונות: אחוז התלמידים שהיו קורבנות למעשי בריונות, הטרדות או הצקות מחוץ לשטח בית הספר, שלוש פעמים או יותר בחודשיים האחרונים, לפי כיתה ומגדר

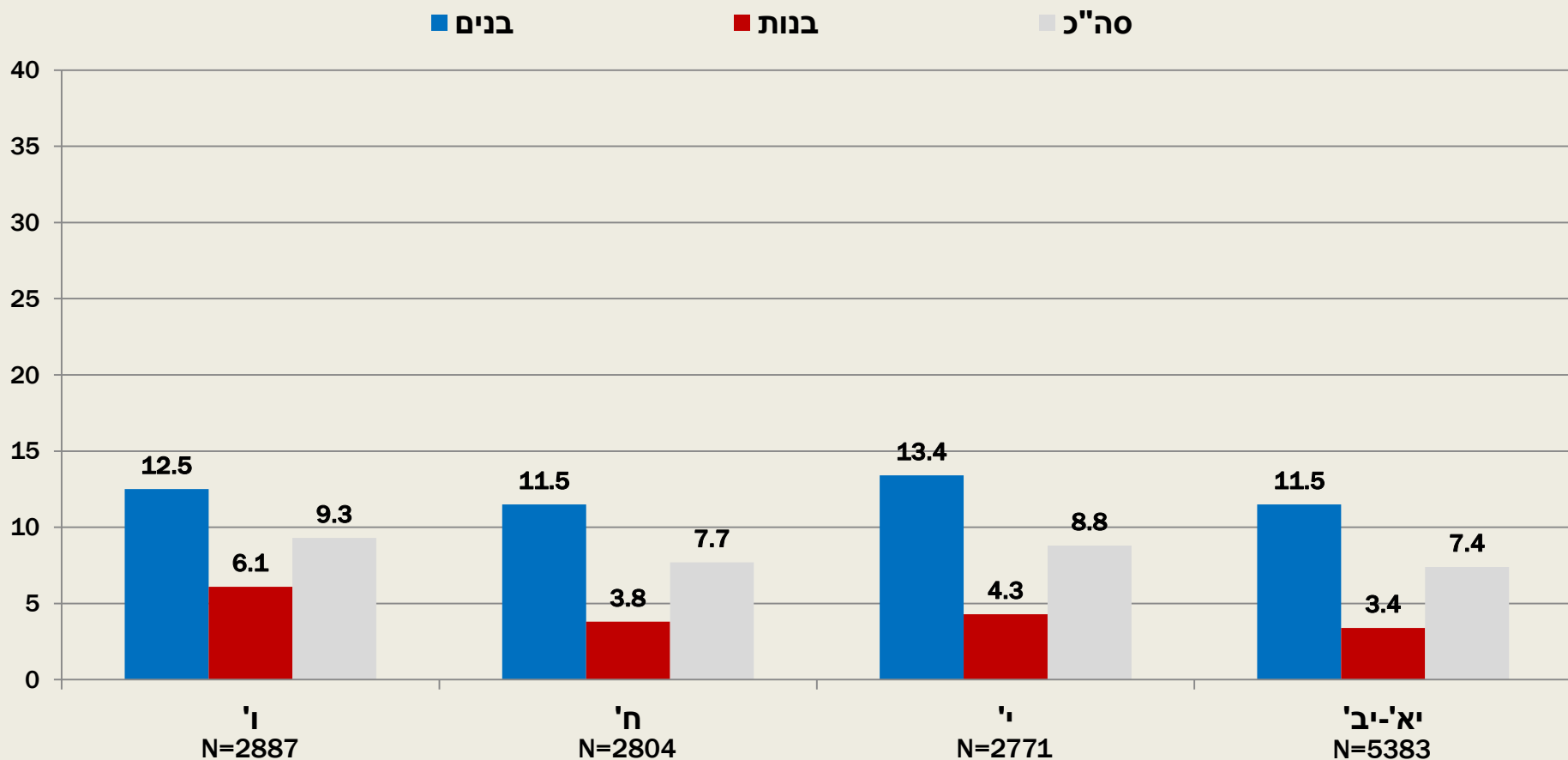

קורבנות לבריאות: אחוז התלמידים שהיו קורבנות למעשי בריונות, הטרדות או הצקות מחוץ לשטח בית הספר, שלוש פעמים או יותר בחודשיים האחרונים, לפי כיתה ומגזר

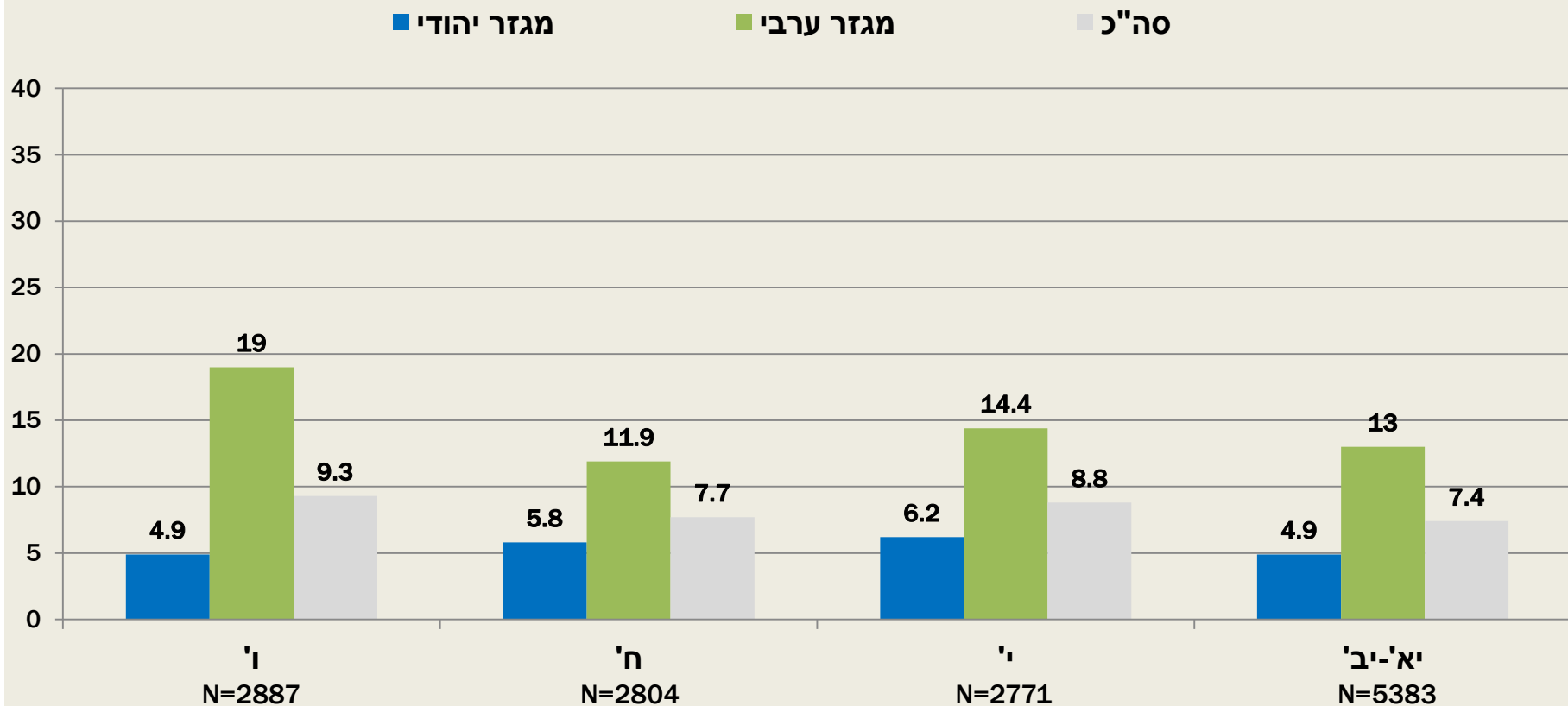

השתתפות בבריונות והצקות
כלפי תלמיד אחר
בשטח בית הספר

השתתפות בבכירות: אחוז התלמידים שהשתתפו במעשי בכירות, הטרדות או הצקות כלפי תלמיד אחר בשטח בית הספר, שלוש פעמים או יותר בחודשיים האחרונים, לפי כיתה ומגדר

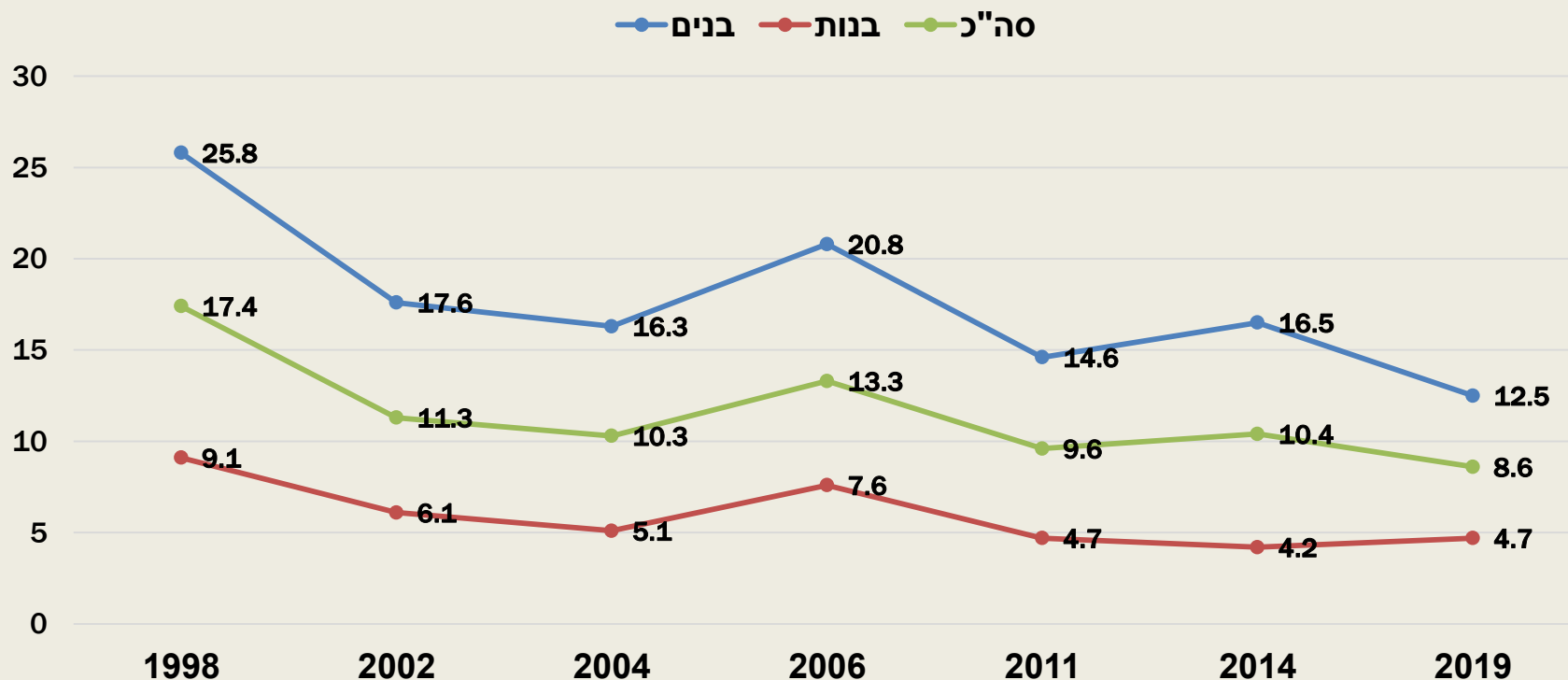

השתתפות בבכירות: אחוז התלמידים שהשתתפו במעשי בכירות, הטרדות או הצקות כלפי תלמיד אחר בשטח בית הספר, שלוש פעמים או יותר בחודשיים האחרונים, לפי כיתה ומגזר

השתתפות בבכירות: אחוז התלמידים שהשתתפו במעשי בכירות, הטרדות או הצקות כלפי תלמיד אחר בשטח בית הספר, שלוש פעמים או יותר בחודשיים האחרונים, לפי מגדר ושנת סקר

כיתות ו', ח' ו-י'

N=8462

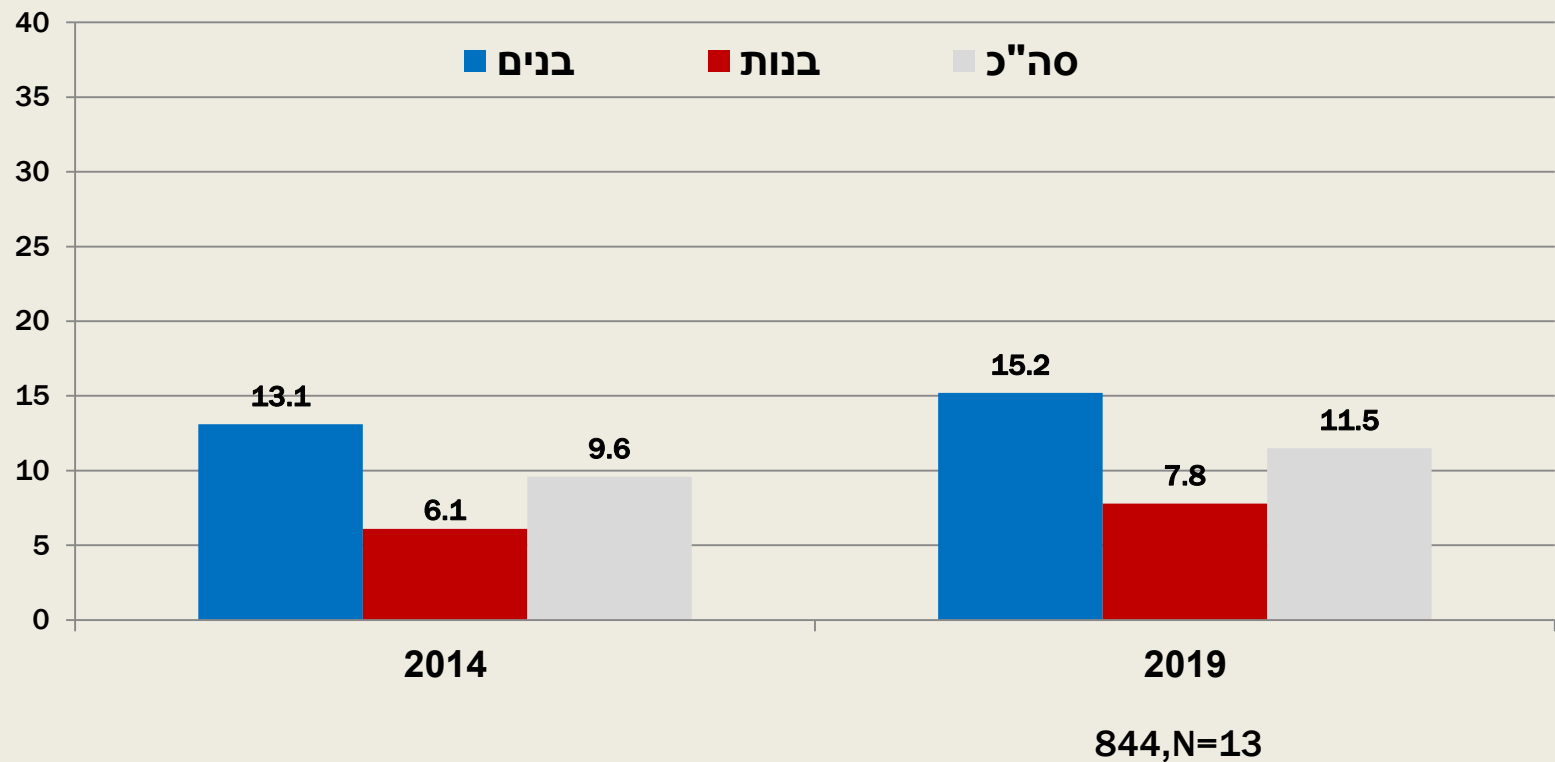

קורבנות לבריונות ברשת

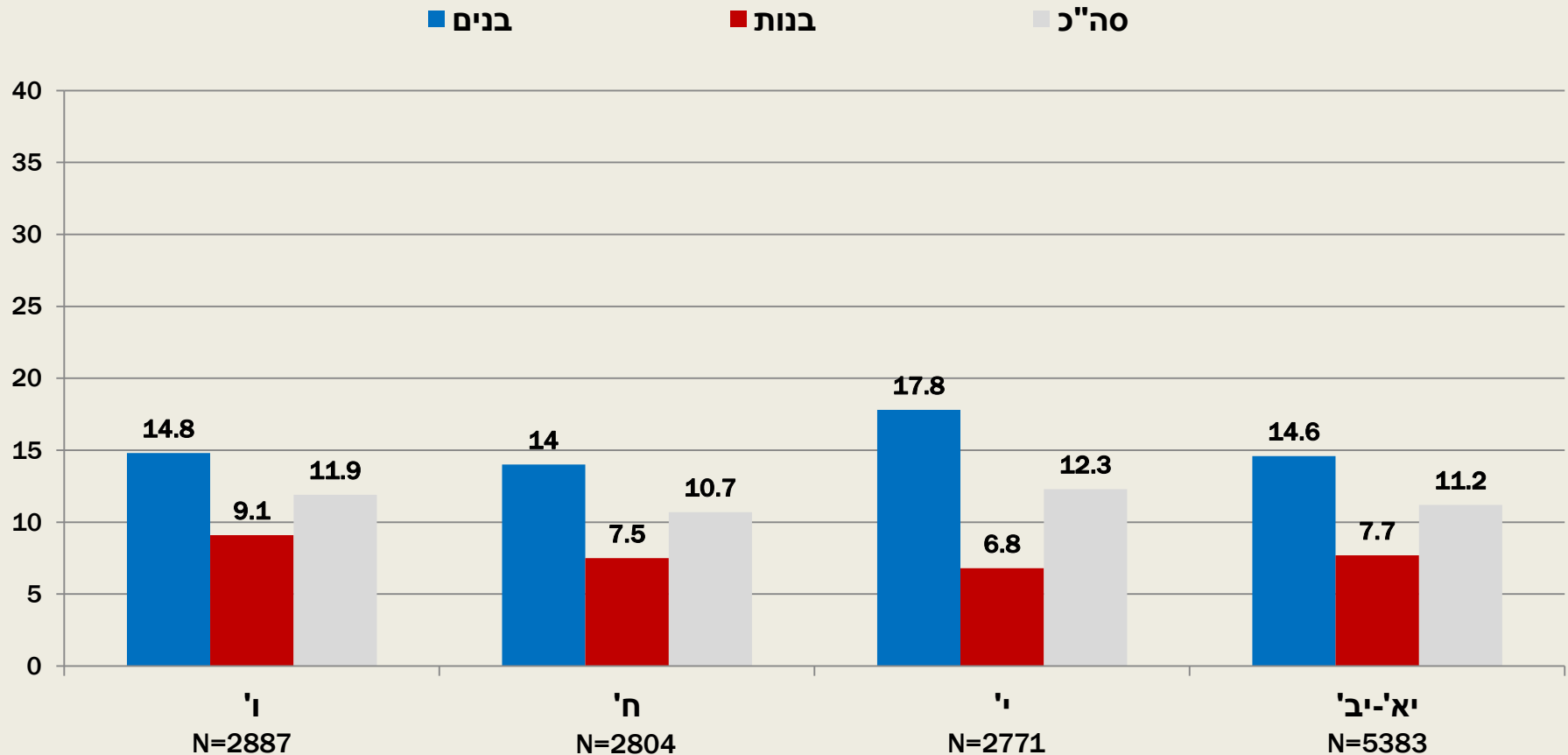
הגדרה בינלאומית ל-Cyberbullying

השתתפות בריונות ברשת כוללת לדוגמה: שלחת הודעות פוגעניות באמצעות מסרים מידיים, דואר אלקטרוני או sms; פרסמת על הקיר (Wall) בפייסבוק; יצרת אתר אינטרנט שלעג למישהו; פרסמת תמונות לא מחמיאות או לא נאותות ברשת בלי רשות או שיתפת אותן עם אחרים

קורבנות לבריונות ברשת: אחוז התלמידים שהיו קורבן לבריונות ופגיעה ברשת לפחות פעם אחת בחודשיים האחרונים, לפי מגדר ושנת הסקר

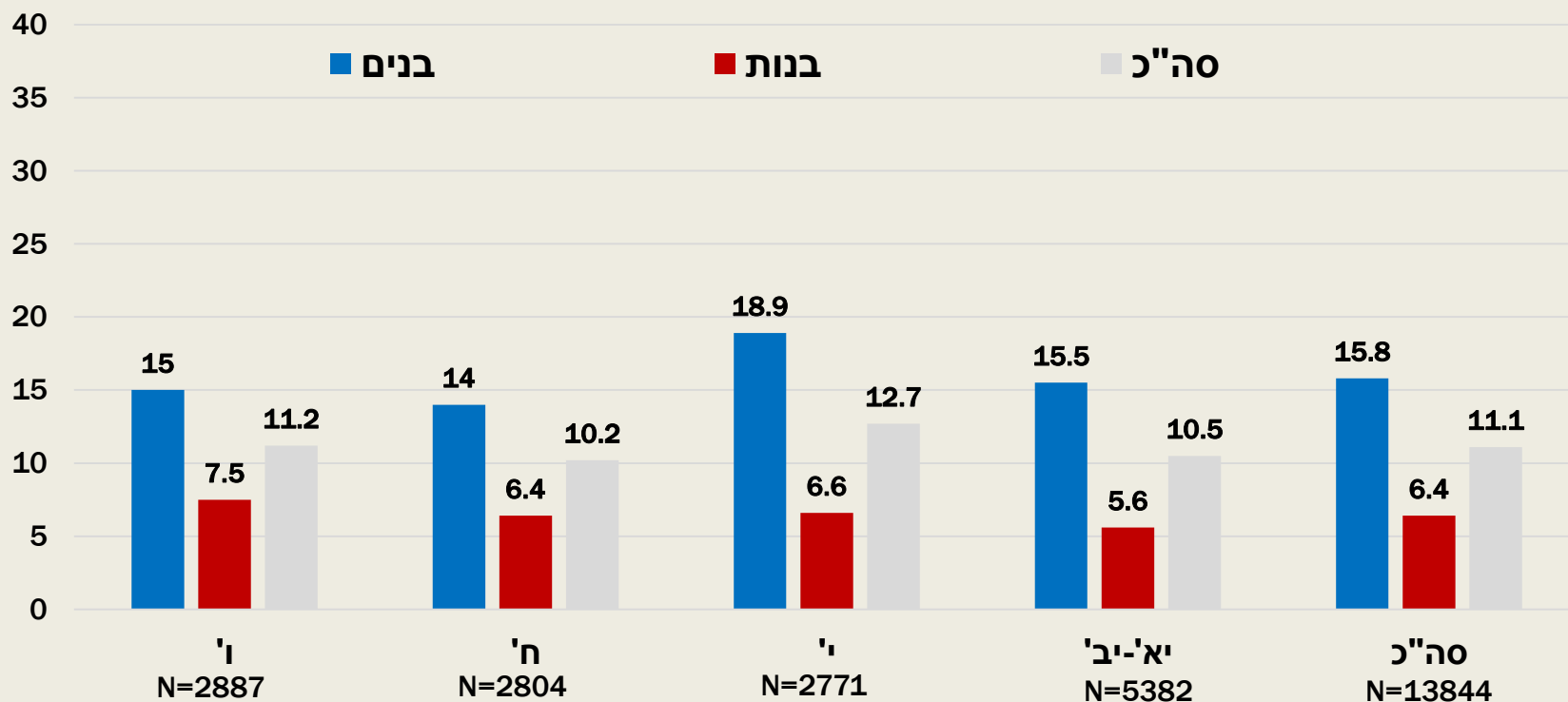

קורבנות לבריונות ברשת: אחוז התלמידים שהיו קורבן לבריונות ופגיעה ברשת לפחות פעם אחת בחודשיים האחרונים, לפי מגדר וכיתה

השתתפות בביריונות ברשת

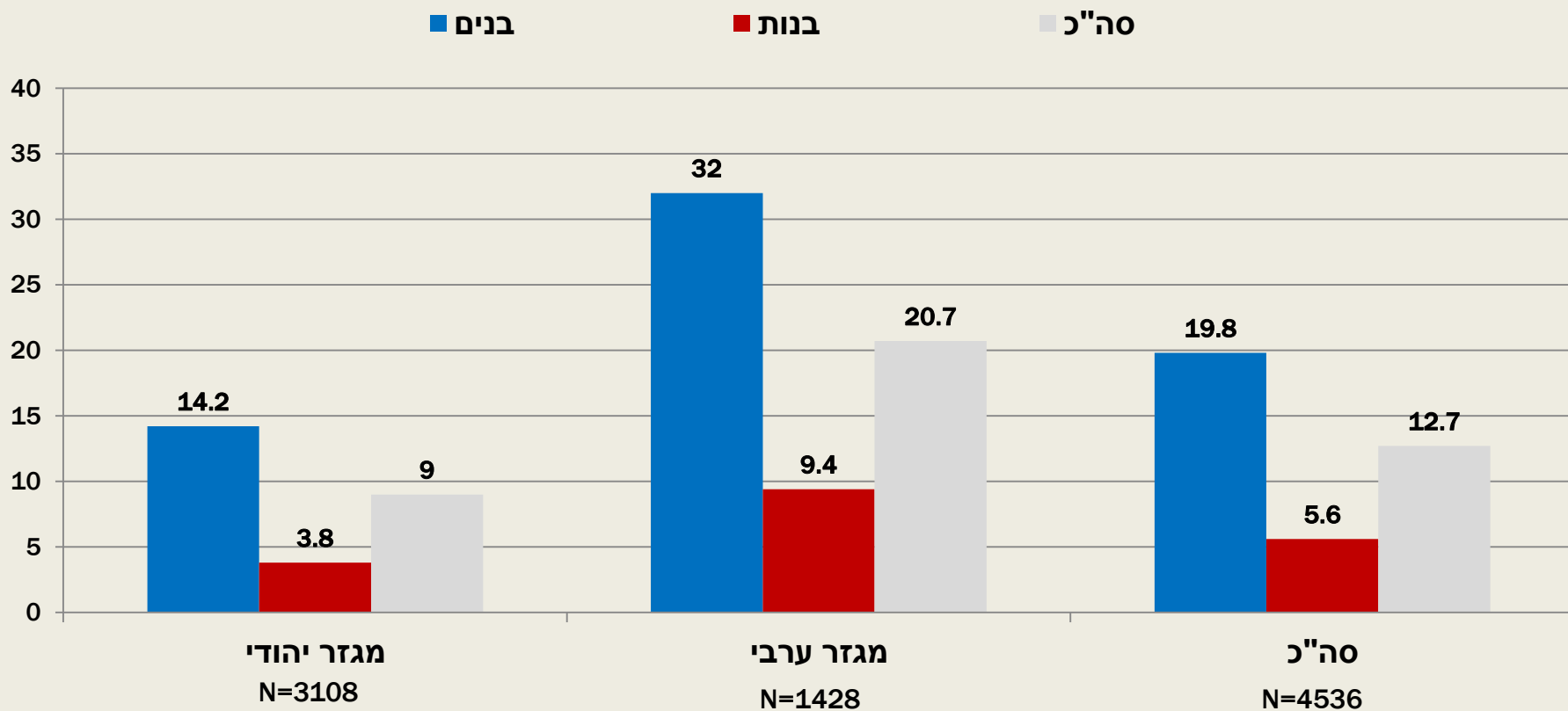
השתתפות באלימות ברשת: אחוז התלמידים שהשתתפו בריונות ברשת כלפי אדם אחר, לפחות פעם אחת בחודשיים האחרונים, לפי מגדר וכיתה

נשיאת נשק

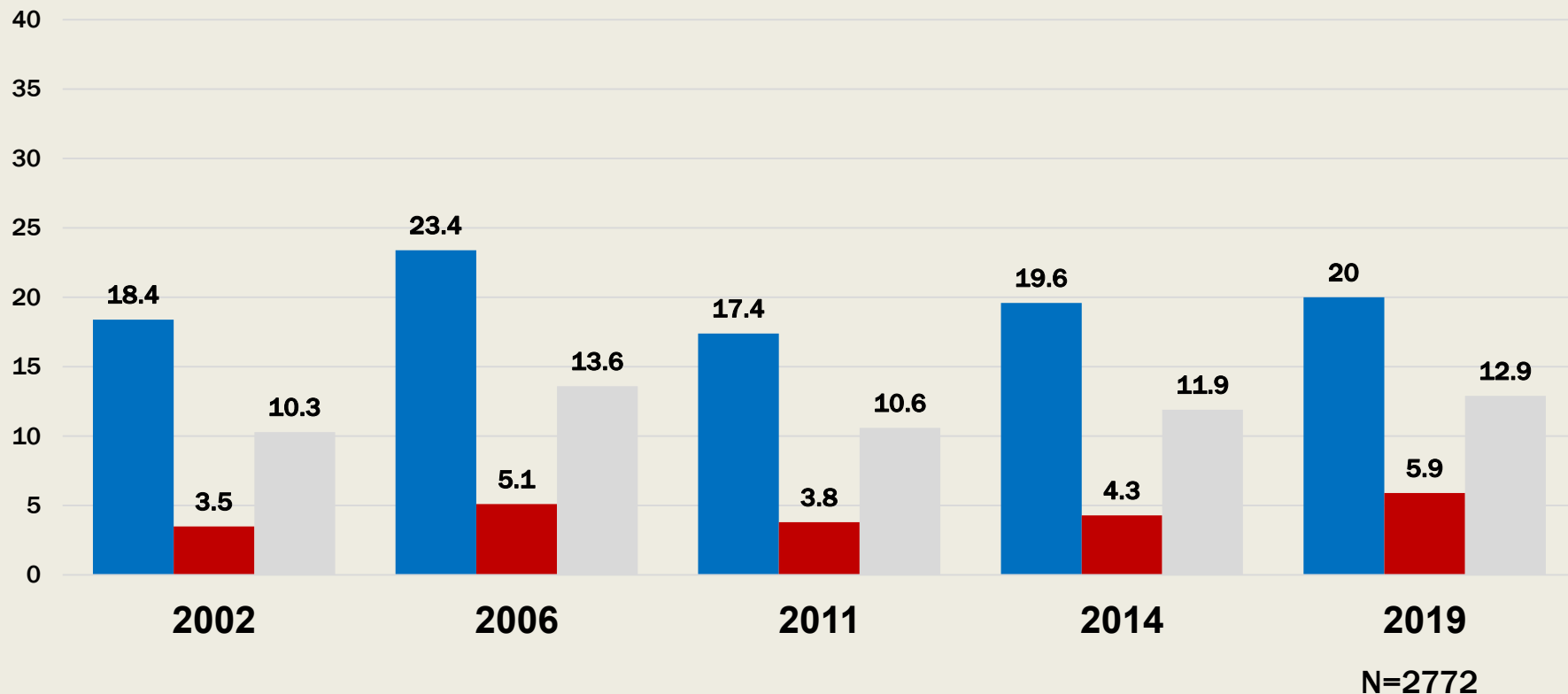
כגון סכין, אולר, מקל (אלה) או אקדח

**נשיאת נשק: אחוז התלמידים שב-30 הימים האחרונים
נשאו עמם נשק, כגון סכין, אולר, מקל (אלה) או אקדח,
לפי מגדר ומגזר**

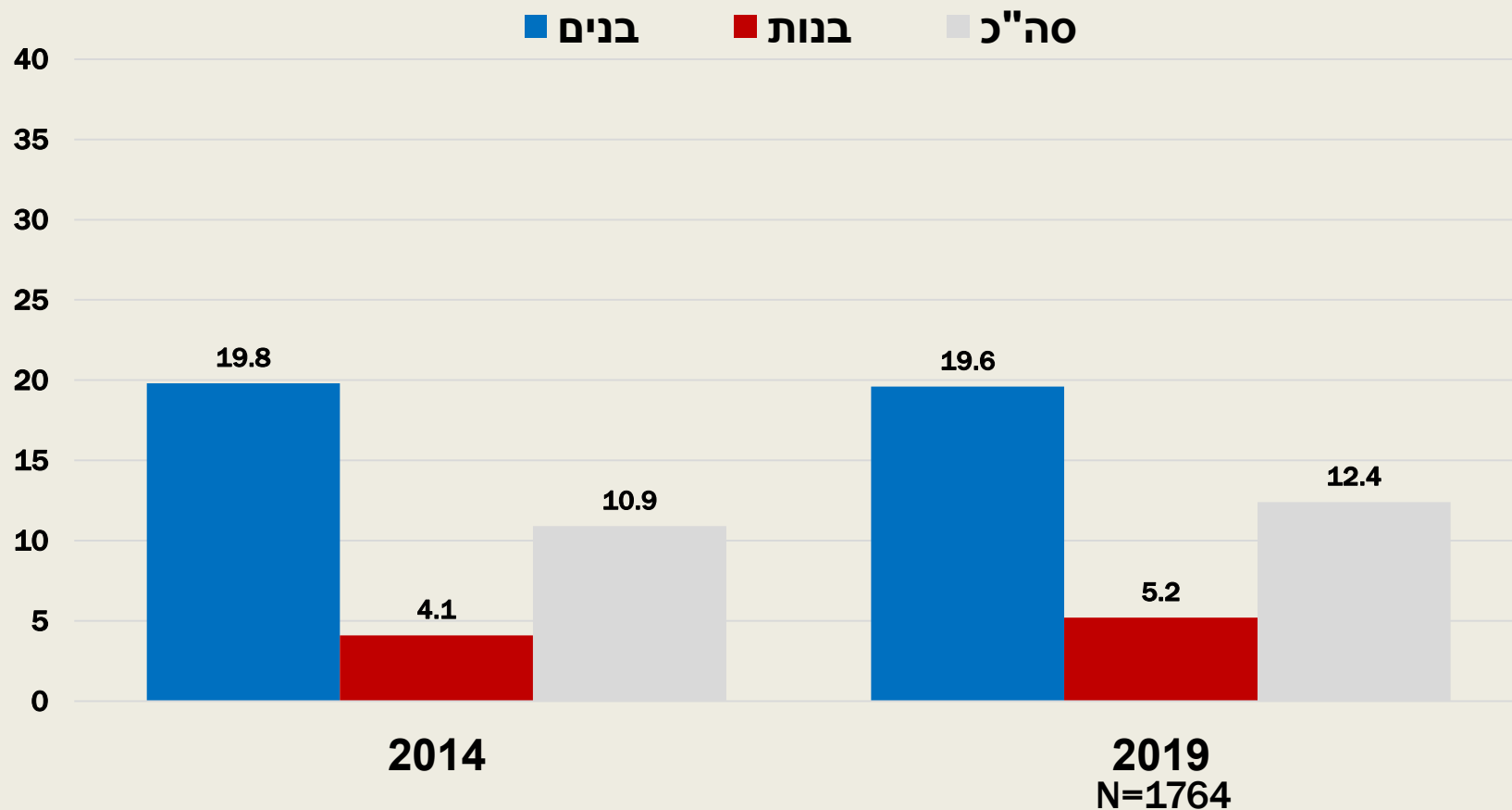

נשיאת נשק: אחוז התלמידים שב-30 הימים האחרונים נשאו עמם נשק, כגון סכין, אולר, מקל (אלה) או אקדח, לפי מגדר ושנת הסקר
כיתות ו, ח ו-י

■ בנים ■ בנות ■ סה"כ

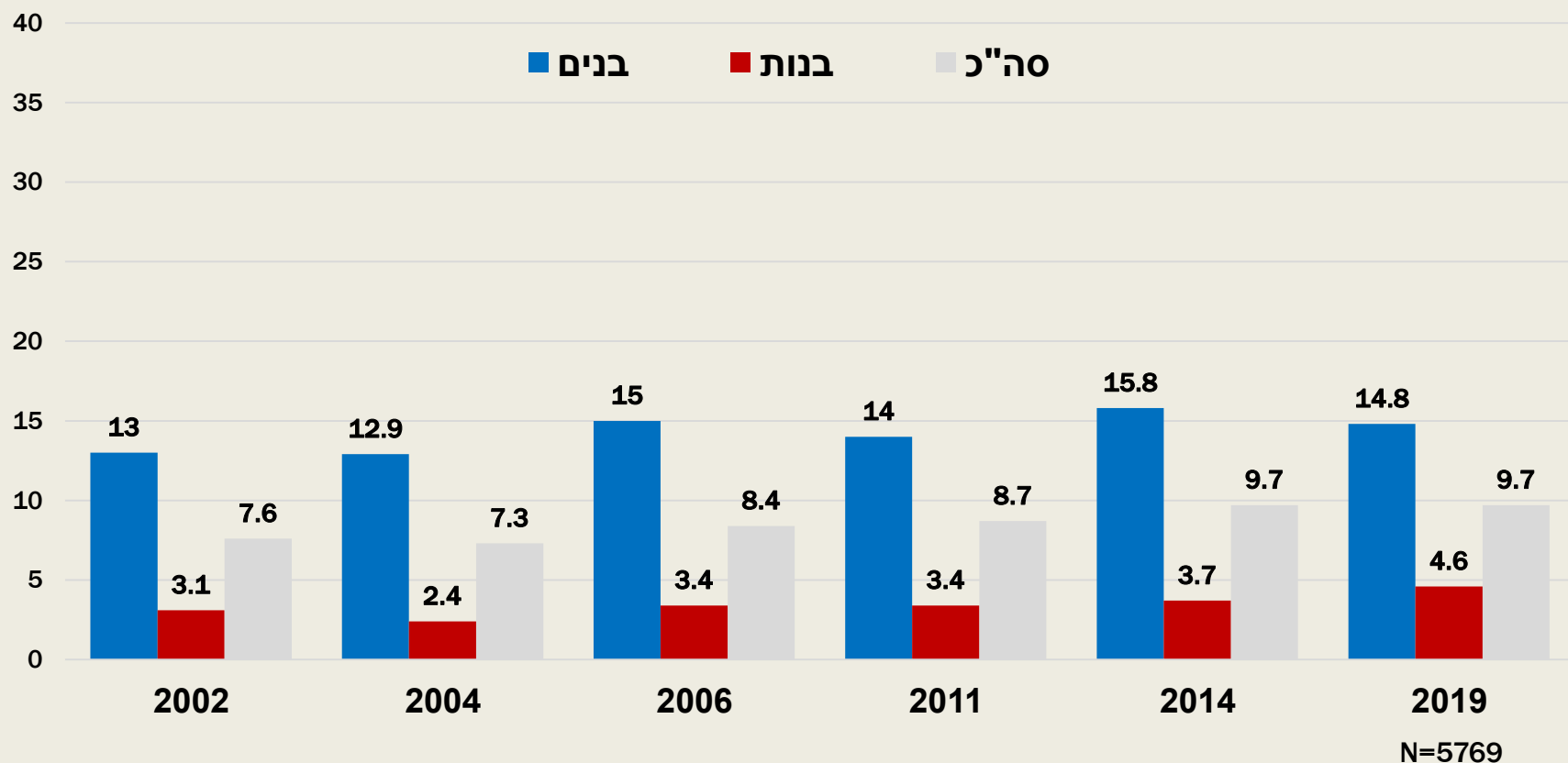

נשיאת נשק: אחוז התלמידים שב-30 הימים האחרונים נשאו עמם נשק, כגון סכין, אולר, מקל (אלה) או אקדח, לפי מגדר ושנת הסקר
כיתות יא'-יב'

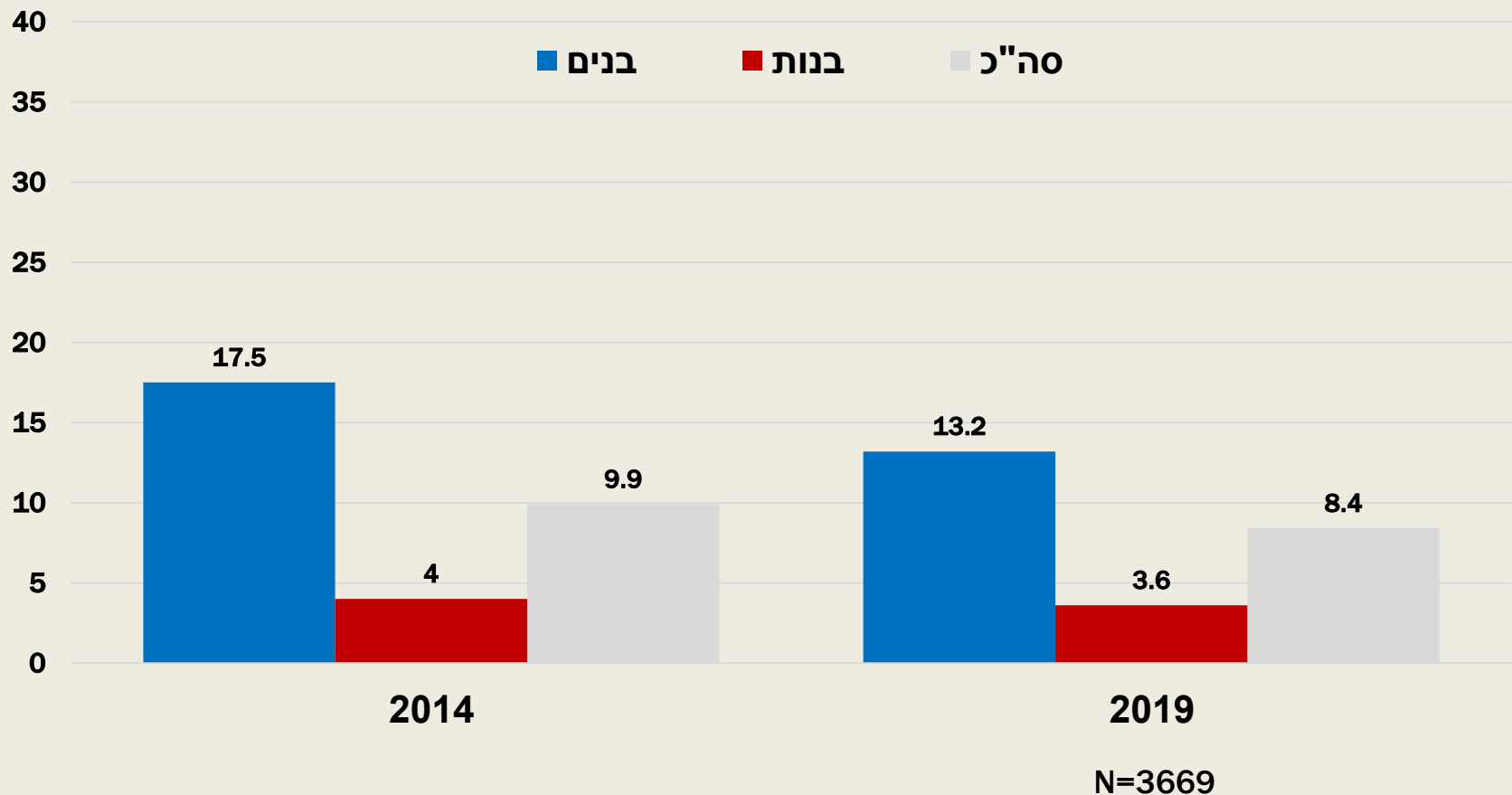
נשיאת נשק בתוך שטח בית הספר: אחוז התלמידים שב-30 הימים האחרונים נשאו עמם נשק, כגון סכין, אולר, מקל (אלה) או אקדח בתוך שטח בית הספר, לפי מגדר ושנת הסקר

כיתות ו', ח', י'

**נשיאת נשק בתוך שטח בית הספר: אחוז התלמידים שב-30 הימים האחרונים
נשאו עמם נשק, כגון סכין, אולר, מקל (אלה) או אקדח
בתוך שטח בית הספר, לפי מגדר ושנת הסקר**

כיתות יא'-יב'

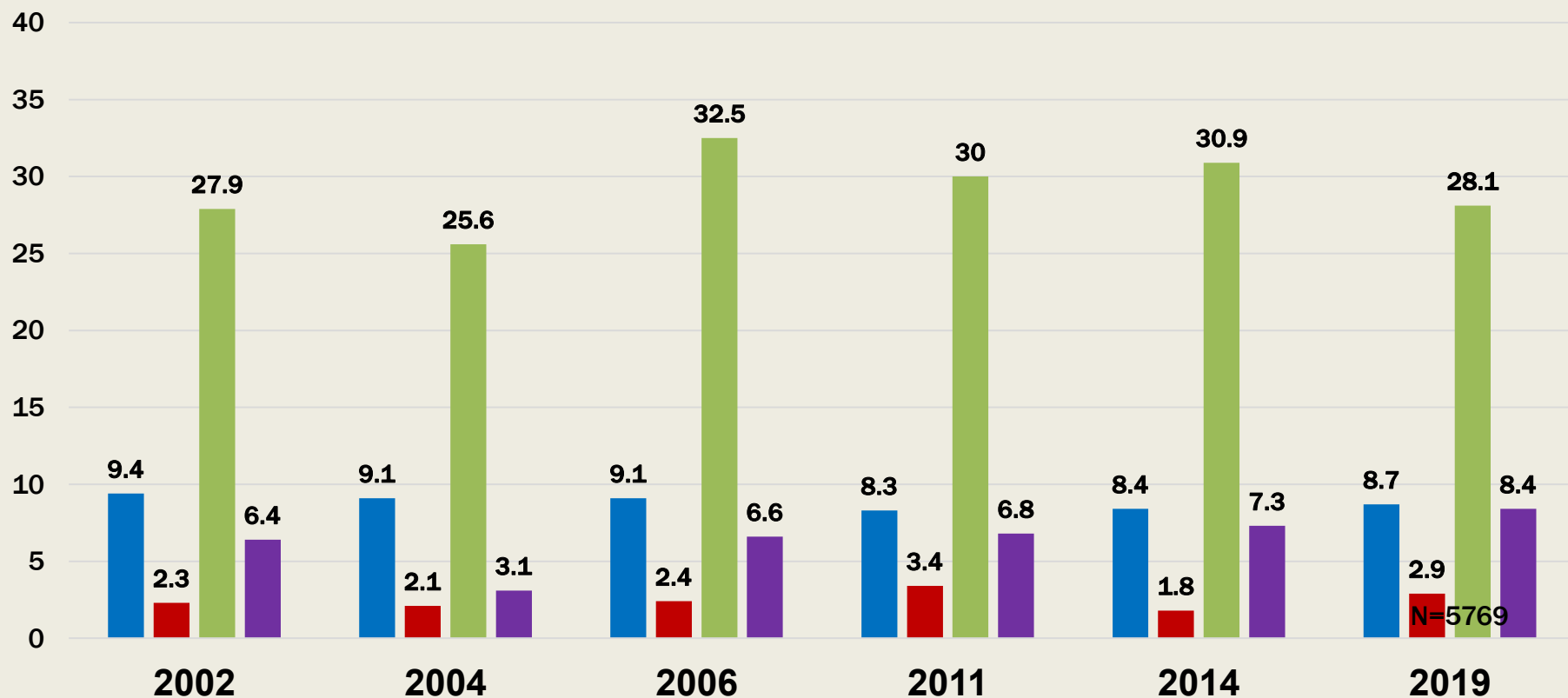
נשיאת נשק בתוך שטח בית הספר: אחוז התלמידים שב-30 הימים האחרונים

נשאו עמם נשק, כגון סכין, אולר, מקל (אלה) או אקדח

בתוך שטח בית הספר, לפי מגדר, מגזר ושנת הסקר

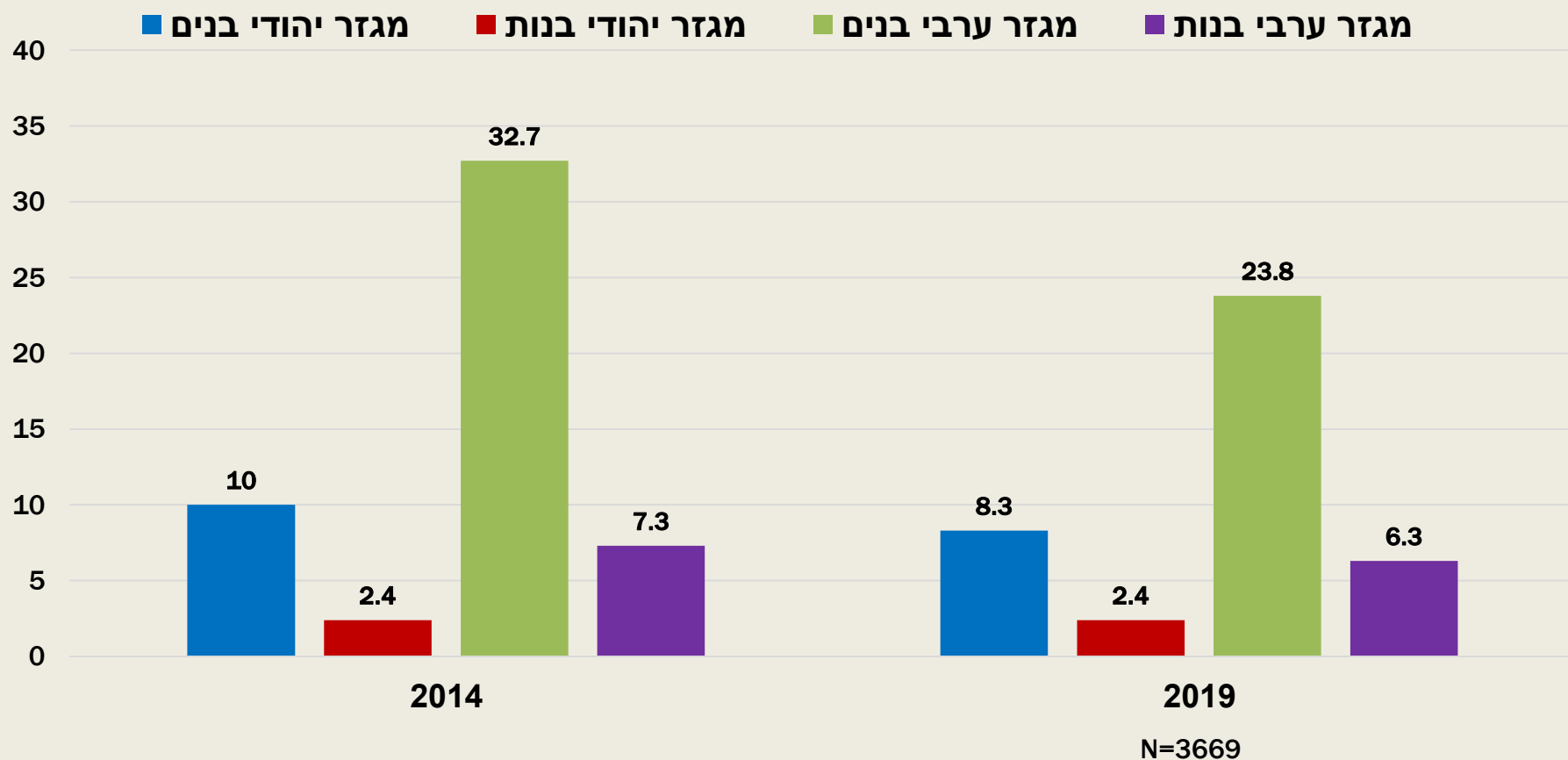
כיתות ו', ח', י'

■ מגזר ערבי בנות ■ מגזר ערבי בנים ■ מגזר יהודי בנות ■ מגזר יהודי בנים

נשיאת נשק בתוך שטח בית הספר: אחוז התלמידים שב-30 הימים האחרונים נשאו עמם נשק, כגון סכין, אולר, מקל (אלה) או אקדח בתוך שטח בית הספר, לפי מגדר, מגזר ושנת הסקר

כיתות יא', יב'

הממצאים לגבי אוכלוסיית הבנים בבתי הספר הערביים מדאיגים במיוחד

- הבנים במגזר הערבי מדווחים על שיעורים מאוד גבוהים, יחסית לכל שאר קבוצות האוכלוסייה, בשתייה בעיתית של אלכוהול, בשימוש בסמים, כולל סמים קשים, ובמעורבות באלימות לרבות נשיאת נשק עם דגש על נשק חם. ממצאים שללא ספק מעמידים אותם כאוכלוסייה בסיכון גבוה הדורשת הפניית משאבי התערבות מידיים ומשמעותיים.
- תמונת המצב הזו דווחה במחקרי ה-HBSC משנת 1998 ועד היום, תקופה של למעלה מ-20 שנה! דווקא בתקופה זו, שהמודעות הציבורית לסבל האדיר של האוכלוסייה הערבית הישראלית מהאלימות הגואה בקרבה, דווקא עכשיו זו שעת כושר להניע את המשאבים הנדרשים, לצאת לשטח, לחקור לעומק את הסיבות החברתיות, התרבותיות והאירגוניות, המשפיעים על דפוסי ההתנהגויות הללו, ולפתח אסטרטגיה לאומית מערכתית להעצמת אוכלוסיות הצעירים הערביים בישראל ולמניעת דפוסי התנהגויות הסיכון הללו הפוגעות בהם.
- הלמידה המדעית מהצלחות בעולם מלמדת שאין קיצורי דרך. חייבים לפעול בנחישות, במקצועיות, בשיתוף פעולה מערכתי, הן ברמה הארצית והן ברמת השלטון המקומי, על בסיס ידע מדעי עדכני המאפשר הצבת יעדים להשגה ולניטור מגמות השינוי לאורך זמן, ויפה שעה אחת קודם.
- לבסוף, ברצוני לציין כי הנתונים נאספו לפני תקופת הקורונה ולכן הסיכום וההמלצות דורשים התאמה לתקופתנו. סביר שהתקופה תזמן לנו אתגרים מורכבים וכדי להתמודד עם התופעות הללו לאור המגיפה, אנו ממליצים כי כבר היום יתחיל השיח בין אנשי המקצוע על מנת לפתוח את אפיק החשיבה הזה. כיום אנו נמצאים בעיצומו של איסוף נתונים בנושא התנהגויות סיכון בקרב בני נוער בתקופת הקורונה והשלכות התקופה על התנהגויות סיכון.

מה השתנה בעקבות

COVID-19

ומה יהיו

האתגרים המרכזיים

בשנים הקרובות?

תודה על ההקשבה